БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Буряад ҮНЭН

КПСС-эй Бурядай обкомой, Улан-Удын горкомой, Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй орган

№ 302 (8827)
ДЕКАБРИИН 25
ЧЕТВЕРГ
1958 он

Сэн 20 мүнгэн

Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

Бурядай АССР-эй Верховно Соведые зарлаха тухай

Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум **иигэжэ тогтообо:**

Бурядай Автономно Советскэ Социалистическэ Республикын дүрбэдэхи зарлалай Верховно Соведэй наймадахи сессие 1959 оной январиин 20-до Улан-Удэ городто зарлаха.

Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Д. ЦЫРЕМПИЛОН.

Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ОСТРОВСКАЯ.

Улан-Удэ, Соведүүдэй Байшан.
1958 оной декабриин 24.

СССР-эй Верховно Соведэй хоёрдохи сесси

СССР-эй Верховно Соведэй тогтоол

1957 ондо СССР-эй Гүрэнэй бюджедэй дүүргэгдэһэн тухай тоосоое баталха тухай

Советскэ Социалистическэ Республикануудай Верховно Совет **иигэжэ тогтооно:**

1957 оной СССР-эй Гүрэнэй бюджедэй орошынгоо талаар 626.914.499 мянган түхэриг, гаргашынгаа талаар 607.314.829 мянган түхэриг боложо дүүргэгдэһэн тухай тоосоое баталха. Тиихэдэ энэ бюджедэй орошонь гаргашаһаа 19.599.670 мянган түхэригөөр ехэ байгаа.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. ВОРОШИЛОВ.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль, 1958 оной декабриин 23.

Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай Гүрэнэй 1959 оной бюджет тухай

ХУУЛИ

Советскэ Социалистическэ Республикануудай Верховно Совет **иигэжэ тогтооно:**

Статья 1. СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй зохёоһон 1959 оной ССР Союзай Гүрэнэй бюджедые баталха. Тиихэдээ Союзай Соведэй, Национальностьнуудай Соведэй Бюджетнэ комиссинуудай хэһэн элидхэлнүүдээр абтаһан хубилалтануудые баталалсаха. Тодорхойлбол: бюджедэй бүхы орошонь 723.369.159 мянган түхэриг, бүхы гаргашань 707.637.887 мянган түхэриг байхаар баталха. Тиихэдээ орошонь гаргашадаа орходоо 15.731.272 мянган түхэригөөр ехэ байха болоно.

Статья 2. 1959 оной СССР-эй Гүрэнэй бюджедтэ гүрэнэй болоч кооперативна предприятинуудһаа, мүн организацинуудһаа хамта дээрээ 655.979.124 мянган түхэригэй доход орохо гэжэ тогтоохо.

Статья 3. Хүндэ промышленность, барилгын индустри, хүнгэн болон эдеэ хоолой промышленность, хүдөө ажахы, транспорт, гэр байрын-коммунальна ажахы болон арадай ажахын бусад һалбаринуудые саашадаа хүгжөөхын тулада 1959 оной Гүрэнэй бюджедһээ хамта дээрээ 308.943.554 мянган түхэриг арадай ажахыда гаргашалха гэжэ тогтоохо.

Статья 4. Социально-культурна хэмжээ-ябуулгануудта — бүгэдэ ниитын һуралсалай һургуулинуудта, техникумүүдтэ, дээдэ һургуулинуудта, научно-шэнжэлэлгын эмхи зургаануудта, фабрично-заводской һуралсалай һургуулинуудта, библиотекэнүүдтэ, клубуудта, театрнуудта, хэблэлдэ, радиодамжуулгада, соёл гэгээрэлэй бусад хэмжээ-ябуулгануудта; больницануудта, хүүгэдэй яслинуудта, санаторинуудта, элүүрые хамгаалгын, физическэ культурын бусад эмхи зургаануудта; пенси болон тэдхэмжэнүүдтэ — 1959 оной Гүрэнэй бюджедһээ хамта дээрээ 232.191.571 мянган түхэриг һомолхо гэжэ тогтоохо.

Статья 5. СССР-эй оборонодо 1959 оной Гүрэнэй бюджедһээ 96.096.000 мянган түхэриг һомолхо гэжэ тогтоохо.

Статья. 6. Гүрэнэй хүтэлбэриин органуудые мүнгөөр хангахын тулада 1959 оной СССР-эй Гүрэнэй бюджедһээ 11.522.062 мянган түхэриг һомолхо гэжэ тогтоохо.

Статья 7. Орошонь 382.375.393 мянган түхэриг, гаргашань 366.644.121 мянган түхэриг байхаар 1959 оной союзна бюджедые баталха. Тиихэдээ орошонь гаргашадаа орходоо 15.731.272 мянган түхэригөөр ехэ байха болоно.

Статья 8. 1959 оной союзна республикануудай Гүрэнэй бюджедүүдые хамта дээрээ 343.541.226 мянган түхэриг байхаар, тэрэ тоодо союзна республика бүхэнэй бюджедые иимэ байхаар батална:

	(мянган түхэригөөр)
Россин Советскэ Федеративна Социалистическэ Республика	205.394.508
Украинын Советскэ Социалистическэ Республика	63.129.601.
Белоруссиин Советскэ Социалистическэ Республика	9.861.142
Узбегэй Советскэ Социалистическэ Республика	8.644.998
Казагай Советскэ Социалистическэ Республика	20.893.548
Грузиин Советскэ Социалистическэ Республика	5.768.340
Азербайджанай Советскэ Социалистическэ Республика	5.286.850
Литвагай Советскэ Социалистическэ Республика	4.264.758
Молдавиин Советскэ Социалистическэ Республика	2.538.330
Латвиин Советскэ Социалистическэ Республика	4.086.764
Киргизиин Советскэ Социалистическэ Республика	2.989.243
Таджигай Советскэ Социалистическэ Республика	2.515.114
Армениин Советскэ Социалистическэ Республика	2.822.200
Туркмениин Советскэ Социалистическэ Республика	2.713.563
Эстониин Советскэ Социалистическэ Республика	2.612.267

Бүхэсоюзна гүрэнэй налогһоо, мүн олзо доходһоо ороһон мүнгэнһөө союзна республикануудай гүрэнэй бюджедүүдтэ 1959 ондо иимэ хэмжээгээр үгэхэ гэжэ баталха:

а) эрьесын налогһоо ороһон мүнгэнһөө: РСФСР—26,4 процент, Украинын ССР—30,5 процент, Белоруссиин ССР — 42,5 процент, Узбегэй ССР — 29,7 процент, Казагай ССР — 100,0 процент, Грузиин ССР — 53,2 процент, Азербайджанай ССР — 53,9 процент, Литвагай ССР — 72,7 процент, Молдавиин ССР — 17,6 процент, Латвиин ССР — 25,0 процент, Киргизиин ССР—77,6 процент, Таджигай ССР—57,0 процент, Армениин ССР—62,3 процент, Туркмениин ССР — 75,5 процент, Эстониин ССР — 50,5 процент;

б) хүн зонһоо ороһон олзын налогой мүнгэнһөө 50 процент;

в) хүн зоной нөөсэлгын кассануудта оруулһан мүнгэнэй 1959 ондо нэмэһэн хубиие гүрэнэй ажалай нөөсэлгын кассануудай зүгһөө гүрэнэй урьһаламжа болгогдоһон мүнгэнэй, мүн гүрэнэй 3 процентын дотоодын шүүбэритэ урьһаламжые худалдажа абахадаа зоной оруулһан мүнгэнэй 50 процентнь союзна республикануудай гүрэнэй бюджедтэ орохо.

Гэрлээгүйшүүлһээ, СССР-эй ганса бэе, бага бүлэтэй эрхэтэдһээ абтадаг налогһоо ороһон мүнгые 1959 оной январиин 1-һээ эхилэн, тэрэшэлэн колхозуудһаа абтадаг олзын налогһоо, мүн хүдөө ажахын налогһоо, ой модоной доходһоо ороһон мүнгые бултыень союзна республикануудай бюджедтэ оруулжа байха.

1959 ондо арадай ажахые хүгжөөхэ түсэбөөр хараалагдаһан хэмжээ-ябуулгануудые мүнгөөр хангахынь тулада 1959 ондо союзна бюджедэй мүнгэнһөө 2.547.460 мянган түхэриг Казагай ССР-эй бюджедтэ үгэхэ.

Статья 9. 1959 ондо СССР-эй арадай ажахые хүгжөөлгын баталгаһан түсэбтэй зохилдуулан, 1959 оной СССР-эй Гүрэнэй бюджедтэ заһабари оруулхыень, тэрэшэлэн хилээмэнэй зүйлнүүдтэ, тэжээлэй ороохо таряанда, холимол тэжээлдэ, тоһо-үрэһэндэ шэнэ оптово сэнгэй 1959 оной январиин 1-һээ тогтоогдохо байһантай холбоотой заһабаринуудые СССР-эй Гүрэнэй бюджедые гүйсэдхэжэ байхадаа хараадаа абахыень СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ даалгаха.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. ВОРОШИЛОВ.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль. 1958 оной декабриин 23.

Союзай Соведтэ

Декабриин 22-ой үдэрэй 3 часта Кремлиин Ехэ Ордон соо Союзай Соведэй хоёрдохи заседани болоо. **Союзай Соведэй** Түрүүлэгшэ депутат **П. П. Лобанов** түрүүлэгшээр һуугаа.

ССР Союзай 1959 оной Гүрэнэй бюджет болон 1957 оной бюджедэй дүүргэлтэ тухай палатын Бюджетнэ комиссиин нэмэлтэ элидхэл хэхын тулада Союзай Соведэй Бюджетнэ комиссиин Түрүүлэгшэ депутат **И. С. Сениндэ** үгэ үгтэнэ. Манай ороной хүгжэлтэдэ шэнэ шата нээхэ, коммунистическэ общество дэлгэрэнгыгээр байгуулха гайхамшагта долоон жэлэй түсэбые совет арад 1959 онһоо бэелүүлжэ эхилхэнь. Энэ долоон жэл соо арадай ажахые саашадань хүгжөөхэ, ажалшадай тэниглэн байдалые саашадань һайжаруулха ехэ зорилгонууд Советскэ Союзай 1959 оной Гүрэнэй бюджедэй проект соо элирэн харагдана.

СССР-эй 1959 оной Гүрэнэй бюджет арадай ажахын түсэбтэй тааралдуулжа, зүб табигданхай, бюджетнэ комиссиин оруулһан нэмэлтэ болон заһабаринуудтайгаар тэрэниие баталха хэрэгтэй гэжэ бюджетнэ комисси тоолоно. Бюджедэй орошые 696 миллион түхэригөөр нэмээхэ гэжэ дурадхагдана.

СССР-эй 1957 оной Гүрэнэй бюджедэй дүүргэлтэ тухай тоосоо баталха гэһэн дурадхал депутат И. С. Сенин мүн лэ оруулна.

Элидхэлые зүбшэн хэлсэлгэдэ түрүүлэн депутат **Н. Т. Кальченко** (Украинын ССР) үгэ хэлэбэ. КПСС-эй XXI съездэдэ бэлэдхэлтэй дашарамдуулан дэлгэрһэн арад зоной угаа ехэ дэбжэлтэ тухай тэрэ хөөрэбэ. Нүхэр Н. С. Хрущевой элидхэлэй тезисүүдые эдэбхитэйгээр зүбшэн хэлсэхэ зуураа, удаадахи долоон жэлдэ партиин зохёоһон коммунистическэ байгуулалтын агууехэ программые манай Эхэ ороной ажалшад халуунаар һайшаагаа гэжэ тэрэ хэлэбэ.

Украинын ССР энэ жэлэйнгээ промышленна үйлэдбэрилгын түсэб болзорһоонь урид дүүргээ гэжэ тэрэ мэдүүлбэ. Бүхы орооһото культурануудай ургаса гектар бүхэнһөө зуу гаран пүүд абтаа. Сахарай свёкло, һү, мяха ехээр абадаг болохо талаар горьтой амжалта туйлагдаа.

Хүн бүхэндэ тооложо абахада, шэрэм, түмэрэй руда, шулуу нүүрһэ, малай тоһо болон сахар Украина бүри мүнөө үедэ Америкын Холбоото Штадуудһаа ехээр абана, тиихэдэ хүн бүхэндэ хүртэдэг һүнэй талаар Украина США-тай нэгэ хэмжээндэ шахуу гараад байна. Энэ хадаа Украинын экономикоёо хүгжөөлгэдэ ехэ амжалта туйлаһые гэршэлнэ.

Энэ жэлдэ Казахстанай колхозууд болон совхозууд 950 миллион пүүд талха гүрэндэ тушаагаа. Энэнь шэнэ газар ашаглаагүй байхаһаа түрүүн эгээн һайн ургасата жэлнүүдэйхиһээ 9 дахин шахуу ехэ болоно гэжэ депутат **Х. А. Аристанбеков** хэлэбэ.

Удаадахи долоон жэлэй туршада республикын продукциин ниитэ хэмжээн 2,7 дахин ехэ болохо, үнгэтэ металлурги, химическэ, нефтяной, газова, нүүрһэнэй промышленность нилээд ехээр хүгжэхэ. Мүн барилгын материалнуудай промышленность, арадай хэрэглэлэй эд бараа үйлэдбэрилгэ һайса хүгжэхэ байна. Шэнэ болон боро газарнуудые ашаглаһанай ашаар ороохо таряан ехээр абтадаг болохо.

Хараалагдаһан түсэбүүдые болон гүрэнэй бюджет амжалтатайгаар дүүргэхын тулада ажахыда бии байһан хамаг бүхы нөөсэнүүдые хүсэдөөр ашаглаха, арьбалалтын гурим наринаар сахиха шухала гэжэ нүхэр Аристанбеков хэлэбэ. Бюджетнэ комиссиин оруулһан заһабаритайгаар сессиин үзэмжэдэ табигдаһан бюджедые баталха гэһэн дурадхал тэрэ оруулба.

Советскэ Социалистическэ Республика бүхэнэй ажахын болон культурна байгуулалтые бюджет мүнгэн зөөреэр хүсэдөөр хангана, тиимэһээнь тэрэниие баталха хэрэгтэй гэһэн дурадхал депутат **И. Д. Мустафаев** (Азербайджанай ССР) оруулба.

Ниитын болон гүрэнэй байгуулалтаһаа хабаархангүйгөөр гүрэнүүдэй амгалан ёһоор зэргэ оршон байха тушаа Советскэ правительствын оруулһан хэдэн дурадхалнууд бүхы дэлхэйдэ мэдээжэ гэжэ нүхэр Мустафаев хэлэнэ.

Манай республика Иран Турци хоёртой дүтэ хүршэнэр юм. Тус гүрэнүүдэй захирагшад өөһэдынгөө ороной газарые американска сэрэгэй база барихын тулада үгэнэ.

Колонизаторнуудай мэхэ гохоһоо энэдхэг басагые һэргылэн: «Хэрбээ тэрэнэй шамда гараа һарбайгаа һаань, гарайш хурганууд булта бии хаяа гэжэ хожомынь заатагүй шалга» гэһэн Энэдхэгэй нэгэ сэсэн хүнэй хэлэһэн үгэнүүдые империалистическэ оронуудтай сэрэгэй элдэб хэлсээнүүдые хэдэг манай хүршэнэртэ һануулжа болохо байна.

Удаань үгэ хэлэһэн депутат **Н. И. Смирнов** (Ленинград хото) промышленность болон барилгые хүтэлбэрилхэ гуримые шэнэдхэн хубилгаһанай һүүлээр ажал хүдэлмэриие бүри гуримтайгаар ябуулха эрхэ байдал бии болгогдоо гэжэ хэлэбэ. Предприятинуудай мүнгэн сангай ажал-ябуулгые хинаха талаар нютагай Соведүүдэй үүргые дээшэлүүлхэ дурадхал тэрэ оруулба.

Мүнөө Ленинградта 101 проектно-шэнжэлэлгын эмхи зургаан бии. Тэдэнэр Ленинградһаа холо байһан газарта хэгдэхэ барилгануудай ехэ олон проектнүүдые зохёодог юм. Тиихэ зуураа Ленинградай олон предприятинуудта хэрэгтэй проектнүүдые Москва, Казань болон бусад городуудай проектнэ эмхи зургаанууд бэлэдхэдэг байна. Эдэ бүгэдэһөө боложо гүрэнэй мүнгэн ехээр гаргашалагдана. Проектнэ институдуудые барилгануудтань дүтэ болгохо, тэдэниие ажахын тоосоондо оруулха гэһэн дурадхал тэрэ оруулба.

Һүүлэй жэлнүүдтэ Узбекистанда болоһон угаа ехэ экономическа болон социально-культурна хубилалтанууд тухай өөрынгөө хэлэһэн үгэ соо депутат **А. А. Алимов** (Узбегэй ССР) хэлэбэ. Советскэ засагай жэлнүүдтэ республикын промышленна үйлэдбэрилгэ 50 дахин ехэ болоо. Узбегэй ССР хадаа удаадахи долоон жэл соо байгаалиин газ абадаг, химическэ промышленностиин эгээн томо түбүүдэй нэгэн болохо юм. Энэ жэлэй байгаалиин байдалай хэды муу байбашье һаа, Узбекистанай хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд гүрэндөө 2940 мянган тонно хлопок тушаагаа. Бюджетнэ комиссиин оруулһан заһабаритайгаар 1959 оной Гүрэнэй бюджедэй проектые баталха гэһэн дурадхал үгэ хэлэгшэ оруулба.

Союзай Соведэй үдэшын заседани дээрэ депутадууд **П. В. Кованов** (Грузиин ССР), **М. Ю. Шумаускас** (Литвагай ССР) болон **А. Кахаров** (Таджигай ССР) үгэ хэлэбэ.

Национальностьнуудай Соведтэ

Национальностьнуудай Соведэй үдэшын заседани Кремлиин театрын зал соо болоо. Палатын түрүүлэгшын орлогшо депутат **П. Г. Тычина** түрүүлэгшээр һуугаа. Палатын Бюджетнэ комиссиин Түрүүлэгшэ **М. А. Яснов** нэмэлтэ элидхэл хэбэ.

Бюджедэй орошые 696 миллион түхэригөөр ехэ болгоод, 1959 оной бюджет баталха гэһэн дурадхал тэрэ Бюджетнэ комиссиин зүгһөө оруулба. Ороһон зууршалгануудые хараадаа абажа, гэрнүүдэй капитальна заһабарилгада мүнгэ һомололгые 230 миллион түхэригөөр, элдэб зэр зэмсэг, түхеэрэлгэнүүдые худалдажа абаха хэрэгтэ, социально-культурна эмхи зургаануудай байшангуудые заһабарилгада 200 миллион түхэриг нэмэжэ һомолхо гэһэн дурадхал бюджетнэ комисси оруулна. Гүрэнэй 1957 оной бюджедэй дүүргэлтэ тухай тоосоо баталха гэһэн дурадхал палатын бюджетнэ комиссиин түрүүлэгшэ оруулба.

Предприятинуудта продукциин өөрынь үные саашадаа доошолуулха, доторой бусад нөөсэнүүдые эрхим һайнаар ашаглаха зорилгонууд тухай нүхэр Яснов тогтон хэлэбэ. Орон доторoo нэгэ жэлэй туршада баригдадаг барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин сэнгые нэгэ процентээр доошонь оруулбал, алмагдаһан тэрэ мүнгөөр нэгэ миллион дүрбэлжэн метр талмайтай байра барижа болохо юм гэһэн жэшээ харуулба.

Депутат **Н. Е. Авхимовичта** (Белоруссиин ССР) үгэ үгтэнэ. КПСС-эй XXI съездэдэ бэлэдхэл Белоруссида болоһон нэгэ ехэ һайндэртэй— республикын, мүн тэрэнэй Коммунистическэ партиин байгуулагдаһаар 40 жэлэй ойтой тудалдаһан байна.

КПСС-эй ЦК-гэй сентябриин Пленумэй һүүлээр парти болон правительствын абаһан хэмжээ-ябуулганууд республикын хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ ехэ һайнаар нүлөөлөө гэжэ Авхимович хэлэбэ. 1953 онойхитой сасуулхада колхозууд болон совхозууд мал ажалай продуктнуудые хоёр үлүүтэй дахин ехээр гүрэндэ худалдаа; хүдөө ажахын артельнүүдэй мүнгэн олзо дүрбэ дахин ехэ болоо. Белоруссиин арадай ажахын хүгжэлтэдэ ерэхэ долоон жэлдэ 32 миллиард түхэриг һомологдохо. Энэнь республикын тогтоһонһоо хойшо арадай ажахыда оруулагдаһан мүнгэнтэй адли шахуу болоно.

Бюджетнэ комиссиин оруулһан заһабаритайгаар бюджедые баталха гэһэн дурадхал оратор оруулба.

Депутат **Х. Ибрагимов** (Таджигай ССР) үгэ хэлэбэ. Республикамнай 1959 оной гүрэнэй бюджет орошо болон гарашынгаа талаар 2509 миллион түхэригөөр табигдахань. Энэ бюджет хадаа ленинскэ национальна политикые сэхэ шууд бэелүүлһэнэй, таджик арадай һалбаран хүгжэхэ тушаа манай парти болон Советскэ правительствын шэнэ ехэ анхарал табиһанай элитэ гэршэнь болоно.

Саашадаа нүхэр Ибрагимов Ленинабадска областиин ажахын хүгжэлтэ тухай хэлэбэ.

Союзна республикануудай эрхэнүүдые үргэдхэхэ талаар, мүн промышленность болон барилгые хүтэлбэрилхэ хэрэг шэнэдхэн хубилгаха талаар һүүлэй жэлнүүдтэ абтаһан хэмжээ-ябуулганууд союзна республикануудай бюджедүүдэй ехэ болоходо туһалаа. гэжэ депутат **Д. Д. Караев** (Туркмениин ССР) мэдүүлбэ. Бюджедээр һомологдоһон мүнгэн зөөриин ехэнхи хубинь үйлэдбэриин хүсэнүүдые саашадань хүгжөөлгэдэ, хүн зоной материальна болон культурна эрилтэнүүдые хангалгада зорюулагдана.

Коммунально-ажаһуудалай эмхи зургаанууднай олошоржо, городуудай болбосон түхэлтэй болохотой дашарамдуулан, республикынь коммунальна барилгада гаргашалагдаха мүнгэн зөөри ехэ болгохые нүхэр Караев гуйба. Барилгануудые шэрэм соргонуудаар, электро болон санитарно-техническэ түхеэрэлгэнүүдээр хангалга һайжаруулха, зайн гал дамжуулдаг лининүүдэй барилга үргэдхэхэ шухала гэжэ тэрэ тоолоно.

Сад болон виноград тарижа ургуулха холын хараата түсэбүүдтэ хэлэһэн үгынгөө ехэнхи хубиие депутат **А. Ф. Диордица** (Молдавиин ССР) зорюулба. Долоон жэлэй туршада республика доторнь 350 мянган гектарта сад, виноградник болон бусад олон жэлэй ургамалнууд һуулгагдаха байна. Тиигэжэ 1965 ондо сад болон винограднигуудай ниитэ талмайнь 700 мянган гектар болохо. Виноград болон жэмэс суглуулга дүрбэ дахин ехэ болохо. Энээнтэй дашарамдуулан колхозуудта хүдөө ажахын түүхэй эдүүдые болбосоруулха предприятинуудые түргэнөөр, олоор бариха шухала болоно гэжэ оратор хэлэбэ. Тиимэ предприятинуудые олоор барихын тулада барилгын материалнууд ехэ хэрэгтэй болохо байна. Барилгын материалнуудые ехээр бэлэдхээд, колхозуудта худалдахыень СССР-эй Госпланда гуйлта хэбэ.

Молдавиин ССР-эй захилтануудые саг соонь дүүргэдэггүй хэдэн совнархозуудые, тусхайлан хэлэбэл, Белорусска, Белгородско, Брянска болон Кировскэ совнархозуудые нүхэр Диордица шүүмжэлбэ.

Национальностьнуудай Соведэй үдэшын заседани дээрэ мүн тэрэшэлэн депутадууд **И. Т. Тажиев**, (Казагай ССР), **Г. П. Бутенко** (Украинын ССР), **М. З. Мирза-Ахмедов** (Узбегэй ССР), **Ю. И. Палецкис** (Литвагай ССР) үгэ хэлээ.

* * *

Декабриин 23-да үглөөнэй 10 часта Союзай Соведэй болон Национальностьнуудай Соведэй заседаниинууд тус тустаа болоо.

* * *

Национальностьнуудай Соведэй заседани Кремлиин Ехэ ордон соо декабриин 23-най үглөөгүүр болоо. Национальностьнуудай Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо **Т. Я. Киселев** түрүүлэгшээр һуугаа. СССР-эй 1959 оной Гүрэнэй бюджет тухай, 1957 оной бюджедэй гүйсэдхэл тухай асуудал зүбшэн хэлсэлгэ үргэлжэлүүлэгдээ.

Депутат **М. И. Кучава** (Грузиин ССР) түрүүлжэ үгэ хэлээ.

Республикын хүдөө ажахын хүгжэлтэ тухай тэрэ дэлгэрэнгыгээр хэлэбэ. Саашадаа виноград тарилгые үргэдхэхэ тушаа ехэ зорилго Грузиин ССР ерэхэ долоон жэлдэ шиидхэхэ ёһотой. Сад, виноград тарилгада хэрэглэгдэхэ нарин мүртэй тракторнуудые бүтээжэ гаргалгые түргэдхэхэ тухай тэрэ асуудал табяа, республика дотор үрэ жэмэс ургуулжа абалгын, мүн бэлэдхэлэй организацинуудай техническэ базануудай хэмжээн хоорондоо тааралдадаггүй гэжэ хэлээ.

Ороной 1959 оной бюджедые баталха гэжэ нүхэр Кучава дурадхаа. Коммунизм байгуулгые үргэнөөр бэелүүлхэ талаар хараалагдаһан программа амжалтатайгаар дүүргэгдэхэ гэжэ бүхы совет арадтай хамта республикынгаа ажалшадай батаар этигэжэ байһые элишэлэн мэдүүлнэб гэжэ тэрэ хэлээ.

Республикын бюджедые олзын талаар амжалтатайгаар дүүргээд байхадаа, арадай ажахые, соёл культурые, наукые саашадань хүгжөөхын тулада жэл ерэхэ тудам бүри ехэ мүнгэ, зөөри гаргашалха аргатай болохобди гэжэ депутат **В. К. Круминьш** (Латвиин ССР) хэлээ. Жэшээлхэдэ, 1950 ондо гэгээрэлэй, элүүрые хамгаалгын, социальна тэдхэмжын хэрэгтэ Латвиин ССР-тэ 825 миллион түхэриг гаргашалагдаһан байгаа. Багсаамжын мэдээгээр, 1958 ондо энэ хэрэгтэ 1733 миллион түхэриг гаргашалагдаха байна.

Социально-культурна эмхи зургаануудай байра заһабарилгада, байрын гэрнүүдые ехээр заһабарилгада мүнгэн зөөри нэмэжэ һомолхо хэрэгтэй гэжэ нүхэр Круминьш тоолоно.

СССР-эй Культурын министр депутат **Н. А. Михайлов** үгэ хэлээ. Коммунистическэ хүмүүжүүлгын хэрэгтэ уран зохёолой, искусствын угаа ехэ удха шанартай байһые тэрэ онсолон тэмдэглээ.

Ерэхэ жэлдэ бэелүүлхээр Культурын министерствын хараалһан түсэб тухай нүхэр Михайлов хөөрөө. Хамта дээрээ 1.117 миллион хэһэг тиражтай 60 мянган ондо ондоо янзын нэрэтэй ном хэблэгдэхээр, уран һайханай 106 фильм гаргагдахаар хараалагдана.

КПСС-эй XXI съездые эрхимээр угтахын тулада бэлэдхэл хэхэдээ, республикын ажалшад угаа ехэ дэбжэлтэтэйгээр хүдэлжэ байна гэжэ депутат **К. Д. Дикамбаев** (Киргизиин ССР) хэлээ. Совнархозой бүхы предприятинууд («Киргизуголь» трестын зарим шахтануудһаа бэшэниинь) үйлэдбэрингөө түсэбүүдые дүүргэжэ байнхай. Хүдөө ажахы гайхамшагта амжалта туйлаа. Гэхэ зуура, республикамнай түүхэй хлопок суглуулжа абаха, гүрэндэ тушааха түсэбөө дүүргээгүй, мүн мяха абалгаар гээгдэлтэй. Эдэ горьтой дутуунуудые зайсуулхын тулада республикын партийна, советскэ органууд, бүхы ажалшад шухала хэмжээнүүдые абажа байна гэжэ К. Д. Дикамбаев саашань хэлээ.

Бэлшээринүүдые уһажуулха, уһалагдадаг газарай талмай үргэдхэхэ тухай, республикада шухала удха шанартай бусад асуудалнууд тушаа үгэ хэлэгшэ тогтоһон байна.

Промышленна үйлэдбэриин угаа ехэ болоһонһоо, хүдөө ажахын эрид ехээр хүгжэн дэбжэһэнһээ уламжалан түмэр замаар ашаа шэрэлгэ ехээр нэмээ гэжэ Зам харилсаанай министр депутат **Б. П. Бещев** хэлээ. Шэнэ газар элдүүрилжэ байһан районуудые хангадаг оройдоол гурбан түмэр зам дээрэ — Казагай, Томскын болон Омскын түмэр замууд дээрэ, 1953 ондо ороной бүхы түмэр замууд дээрэ ашагдаһанда орходоо, ехэ ороохо таряан мүнөө жэлдэ ашагдаһан байна.

Электровозууд болон тепловозуудые олоор хэрэглэхын тулада транспорт дээрэ хэгдэжэ байһан хүдэлмэри тухай министр хөөрөө. Электровоз, тепловозуудые олоор хэрэглэдэг болохо программа амжалтатайгаар бэелүүлгэдэ түмэр замуудта техникэ бүтээжэ үгэдэг совнархозуудай предприятинууд ехэ үүргэ дүүргэхэ болоно. Гэбэшье зарим предприятинууд шэнэ түхэлэй электровоз, тепловозуудые бүтээхэ ябадал удааруулна. Переменнэ тоогоор

(Түгэсхэлынь 2-дохи нюурта)

СССР-эй Верховно Соведэй хоёрдохи сесси

(Түгэсхэл. Эхиниинь 1-дэхи нюурта)

хүдэлдэг электровозуудые олоор бүтээлгэ эмхидхэгдээгүй, локомотивуудай өөрынь үнэ үшөөл ехэ байһаар.

Депутадууд — **М. Т. Мамедов,** (Азербайджанай ССР), **Г. И. Кондратьев** (Маринн АССР), **О. М. Багдасарян** (Армениин ССР) мүн лэ үгэ хэлээ.

Үгэ хэлэлгэ болиоулха гэһэн дурадхал баталан абтаа.

Союзай Советдэ

Кремлиин театр соо **Союзай Соведэй** заседани үглөөнэй 10 часта нээгдээ. Палатын Түрүүлэгшын орлогшо депутат **С. К. Камалов** түрүүлэгшээр һуугаа. СССР-эй 1959 оной Гүрэнэй бюджет тухай, 1957 оной бюджедэй гүйсэдхэл тухай элидхэл тушаа депутат **Н. И. Бобровников** (Москва) үгэ абаба. Москвагай городой ажахые хүгжөөхэ талаар 1959 ондо шэнэ зорилгонууд бэелүүлэгдэхээр хараалагдаа гэжэ тэрэ хэлээ. 2,5 миллион үлүүтэй дүрбэлжэн метр талмайтай гэр байра баригдахаар хараалагдана. Энэ ямар удхатайб гэхэдэ, Москвада жэлэй турша соо 75 мянга шахуу байра, тайлбарилан хэлэбэл, капиталистическэ оронуудай томо городуудта мүнөө баригдадаг байрануудта орходоо хоёр-гурба дахин олон байра баригдаха байна.

Москвагай 1959 оной бюджет городой ажахые хүгжөөхэ түсэбтэ таарылдуулан зохёогдонхой, тиигээд хүн зоной материальна, ажаһуудалай болон культурна эрилтэнүүдые улам һайнаар хангаха хэрэгтэ зорюулагдана. Городой ажахые мүнгэн зөөреэр хангахын тулада 5 миллиард үлүүтэй түхэриг гү, али бюджедэй 63 үлүүтэй процентнь зорюулагдаха юм. Арадай гэгээрэлдэ, элүүрые хамгаалгада, соёл культура болон социально-культурна бусад хэмжээ-ябуулгануудта 2.800 миллион түхэриг һомологдохо байна.

Захиргаанай аппарадай байгууламжые сомор болгохо асуудалнуудта тогтоходоо, нүхэр Бобровников иигэжэ тэмдэглээ. Тоолон бодолгын хэрэгые һайжаруулха, документацинуудые үсөөн болгохо, тэрэшэлэн бүридхэлэй хүдэлмэри оньһожоруулха, сомор болгохо талаар Финансын министерствын болон Центральна статистическэ управлениин хэмжээнүүдые зохёобол таарамжатай байна.

Республикынгаа 1959 оной бюджет тухай депутат **Т. Т. Сазандарян** (Армениин ССР) хэлээ. Бюджедынь 2.816 миллион түхэригөөр, урда жэлэйхидэ орходоо 8,4 процент ехээр тодорхойлогдоһон байна. Промышленностиие хүгжөөлгэдэ, шэнэ совхозуудые эмхидхэлгэдэ, уһалууриин каналнууд болон хүдөө ажахын бусад барилгануудые бодхоолгодо шухала хэрэгтэй болохо мүнгэ зөөри һомологдохо юм. 1959 ондо республика дотор научно-шэнжэлэлгын шэнэ институдууд эмхидхэгдэхэ, һургуули, больница, клубуудай тоо олон болгогдохо байна.

Бюджетнэ комиссиин заһабаринуудые оруулаад, 1959 оной Гүрэнэй бюджедэй проектые баталха тухай дурадхалые нүхэр Сазандарян дэмжээ.

Республикын промышленностиие, түсхайлбал, үнгэтэ металлургиие саашадань хүгжөөхэ асуудалнууд тухай депутат **В. М. Агкацев** (Хойто-Осетиин АССР) хэлэбэ. Хойто-Осетидэ ашагта малтамалнуудые абаха шэнэ предприятинуудые бариха, малтамалнуудые бэдэрэн олохо хүдэлмэри шангадхаха тухай тэрэ асуудал табяа.

Экономическа район доторхи энергетическэ ажахынуудай олон газарһаа мэдэлтэй байһые усадхаха шухала гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглээ. Экономическа бүхы районой арадай ажахын эрилтые хараада абангүйгөөр мүнөө организаци бүхэн энергетическэ ажахыгаа өөрынгөө һанаашаар хүгжөөдэг байна.

Захиргаанай хүдэлмэрилэгшэдэй тогтоогдоһон тооё, салин хүлһэнэй фондын хэмжээе хараадаа абан, ахрарадай хүдэлмэрилэгшэдэй тооё хубилгаха эрхэ нютагай Соведүүд болон совнархозуудта олгохые депутат Агкацев дурадхаа. Эб найрамдалай, зохёон байгуулхы ажал хүдэлмэриин бюджет бологшо оронойнгоо бюджедэй проектые тэрэ үгынгөө түгэсхэлдэ һайшаагаа.

Экономическа районуудай байгуулагдаһанһаа, республикануудай саашадаа бүри ехэ эрхэтэй болгогдоһонһоо уламжалан арадай ажахы болон соёл культурые хүгжөөлгэдэ Гүрэнэй бюджедэй үүргэ бүри ехэ болоо гэжэ депутат **А. Т. Веймер** (Эстониин ССР) үгэ хэлэхэдээ тэмдэглээ. Һүүлэй хоёр жэлэй турша соо Эстонидо предприятинуудайнь мүнгэн зөөриин база горьтойгоор бэхижээ, бюджедэй мүнгэн зөөри хэрэглэлгэ һайжараа.

Ухаалан зохёогшодто үгтэдэг шан тодорхойлхо, түлэхэ гуримые һайжаруулха зорилгоор нүхэр Веймер хэдэн дурадхал оруулаа. Түсэблэлгын, предприятинуудые материал болон техникээр хангалгын дутуунууд тухай тэрэ тогтожо хэлээ.

Глуховска пумаажан бүдэй комбинадай утаһа ээрэгшэ депутат **Л. И. Ананьева** трибунын дэргэдэ ерэнэ. Бүд нэхэлгын энэ үнинэй предприятида һүүлэй табан жэлэй турша соо ехэ хубилалта болоһон тухай тэрэ хөөрөө. Глуховецууд продукци нилээд ехээр гаргадаг, шэнэ янзын бүд нэхэдэг болоо, тэдэнэй шанарынь һайжаруулаа. Цехүүдые шэнэдхэн һэльбэхэ, ажал хүнгэдхэхэ зорилгоор үйлэдбэриин хүдэлмэри автоматизацилха, оньһожоруулха талаар комбинадта ехэ хүдэлмэри хэгдэнэ.

Совет хүнүүд гоё бүдөөр оёһон хубсаһа үмдэхэ хүсэнэ. Тиимэһээ гарсагүй, гоё үнгэтэй будагуудые, бусад химикадуудые ехээр гаргадаг болохыень бидэнэр химическэ промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдһөө хүлеэнэбди. Манайда иимэ будагууд дутаалдадаг юм. Тиихэдэ бидэнэр һайн, гоё бүд нэхэжэ гаргахабди гэжэ найдуулнабди гээд депутат хэлээ.

Манай областьдо хара, үнгэтэ, шухаг металлнуудай рудагай элбэг байхын хажуугаар, энергетическэ угаа ехэ хүсэн тэндэ бии. Геологууд бүхы шахуу металлнуудай руда эндэ бэдэржэ олоһон байха юм гээд депутат **П. И. Морозов** (Амурай область) тэмдэглээ.

Зее мүрэн дээрэ гидротехническэ түхеэрэлгэнүүдые олоор бариха шухала байһан тухай асуудал нүхэр Морозов табяа. Энэ хадаа промышленна томо шэнэ районой хүгжэлгэдэ эхи табижа үгэхэ, Зейско-Бурейскэ талын угаа ехэ дайдые хүдөө ажахын үйлэдбэри эмхидхэхын тулада ашаглаха арга олгохо байна.

Депутадууд—**Г. Ф. Антосяк** (Молдавиин ССР), **Н. Байрамов** (Туркмениин ССР), **С. В. Шевченко** (Алтайн хизаар), **В. Г. Набиуллин** (Башкириин АССР), **В. И. Евстропов** (Оренбургын область) мүн лэ үгэ хэлээ.

Тиигээд элидхэл тушаа үгэ хэлэлгэ дүүрээ.

* * *

Палатануудай тус тустаа болоһон заседанинууд дээрэ түрүүшын асуудалаар үгэ хэлэлгын дүүрэһэнэй һүүлээр, СССР-эй Финансын министр депутат **А. Г. Зверев** түгэсхэлэй үгэ хэлээ.

СССР-эй 1959 оной Гүрэнэй бюджет, СССР-эй 1959 оной Гүрэнэй бюджет тухай Хуули, тэрэшэлэн СССР-эй 1957 оной гүрэнэй бюджедэй гүйсэдхэл тухай тоосоо баталха гэһэн тогтоол тус тустаа болоһон заседанинууд дээрэ нэгэн дуугаар баталагдаа.

СССР-эй 1959 оной Гүрэнэй бюджет орошын талаар 723.369.159 мянган түхэриг, гаргашын талаар 707.637.887 мянган түхэриг байхаар баталагдаа.

Союзай Соведэй, Национальностьнуудай Соведэй хамтын заседани

СССР-эй Верховно Соведэй **Союзай Соведэй, Национальностьнуудай Соведэй** хамтын заседани декабриин 23-най 16 часта Кремлиин Ехэ ордоной заседанинуудай зал соо нээгдээ. Олон айлшад, дипломатическа корпусой гэшүүд байлсаба. Депутадуудай, айлшадай нэрьемэ альга ташалгаар угтагдан, **А. Б. Аристов, Н. И. Беляев, Л. И. Брежнев, К. Е. Ворошилов, Н. Г. Игнатов, Ф. Р. Козлов, О. В. Куусинен, А. И. Микоян, Н. А. Мухитдинов, М. А. Суслов, Е. А. Фурцева, Н. С. Хрущев, Н. М. Шверник, П. Н. Поспелов, Д. С. Коротченко, Я. Э. Калнберзин, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, К. Т. Мазуров, В. П. Мжаванадзе, Н. В. Подгорный, Д. С. Полянский** гэгшэд правительствын ложонуудта ерэжэ һууба.

Союзай Соведэй Түрүүлэгшэ депутат **П. П. Лобанов** хүтэлбэрилөө.

Сесси зүблэхэ зүйлэйнгөө хоёрдохи асуудал — ажабайдалтай һургуулиин холбоо барисаа бэхижүүлхэ тухай, орон дотор арадай гэгээрэлэй хэрэгые саашадань хүгжөөхэ тухай асуудал зүбшэн хэлсэжэ эхилээ.

Юрэнхы дунда һуралсалые шэнэдхэн хубилгаха тухайда РСФСР-эй Педагогикын эрдэм ухаанай академиин президент депутат **И. А. Каиров** элидхэл хэбэ.

Профессионально-техническэ һуралсал тухайда СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи ажалай резервын Главна управлениин начальник **Г. И. Зеленко** элидхэл хээ.

Дээдэ һуралсал тухайда СССР-эй Дээдэ һуралсалай министр **В. П. Елютин** элидхэл хэбэ.

(ТАСС).

Юрэнхы дунда һуралсалые шэнэдхэн хубилгаха тухай И. А. Каировай хэһэн элидхэл

Ургажа ябаһан залуу үетэниие хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ совет һургуулиин дүүргэдэг үүргые дээшэлүүлхэ зорилгын тон шухала тухайда онсолон тэмдэглэхэ зуураа, оронойарадай ажахые хүгжөөхэ долоон жэлэй түсэбэй даабарита тоонууд тушаа тезисүүдые, тэрээнтэй хамта һургуулиие шэнэдхэн хубилгаха тухай КПСС-эй ЦК-гэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тезисүүдые совет арад зүбшэн хэлсэжэ байна гэжэ И. А. Каиров һануулан хэлэбэ.

Комсомолой XIII съезд дээрэ Н. С. Хрущевой хэлэһэн үгэ, «Ажабайдалтай һургуулиин холбоо барисаае бэхижүүлхэ тухай, орон дотор арадай гэгээрэлые саашадань хүгжөөхэ тухай» нүхэр Хрущевой бэшэг, һургуули тухай КПСС-эй ЦК-гэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тезисүүд — коммунистическэ байгуулалтын шэнэ шатын эрилтэнүүдтэй, саашанхи арга боломжонуудтай зохилдуулан дунда, профессиональна, дээдэ һургуулинуудые шэнэдхэн хубилгаха зам харaалһан угаа ехэ удха шанартай документнүүд болоно. Эдэ документнүүд ургажа ябаа залуу үетэниие хүмүүжүүлхэ тухай Ленинэй һургаал заабариие улам хүгжөөн, арадай гэгээрэлэй хэрэгтэ, тэрэниие саашадань хүгжөөлгэдэ партиин зүгһөө айхабтар ехэ анхарал оролдолгын табигдадаг байһанай эли тодо шэнэ гэршэ болоно.

Ажабайдалтай һургуулиин холбоо барисаае улам бэхижүүлхэ тухай тезисүүдые зүбшэн хэлсэлгэ үнэхөөрөө арад ниитын удха шэнжэтэй болоһон байна гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ. Хүсэд бэшэ мэдээнэй ёһоор РСФСР дотор 199 мянган суглаан боложо, 13 миллион үлүүтэй хүн хабаадаһан, тэдэнэй миллион шахуунь һанамжаяа хэлэһэн байна. Украинада 90 мянга үлүүтэй суглаан, эдэбхитэй зүблөөнүүд боложо, 10 миллион шахуу хүн хабаадаһан, 500 мянга шахуу хүн үгэ хэлэһэн байха юм. Бүхы союзна республикануудта нимэл байгаа. Совет хүнүүд энэ тезисүүдые ехэтэ һайшаан дэмжэхэтээ хамта, һуралсалые аша туһатай ажал хүдэлмэритэй нягтаар холбохо, ажабайдалтай һургуулиин холбоо барисаае хүгжөөхэ, дунда һургуулидахи юрэнхы, политехническэ, профессиональна һуралсалые таарууу зохидоор эмхидхэхэ гол ёһо — һургуули шэнэдхэн хубилгаха үндэһэн хараа бодолые онсо баяртайгаар угтан абаба.

Һургуули тухай тезисүүд түрэлхидэй, багшанарай, ахалагша классуудай һурагшанарай — бүхы совет арадай зүгһөө һайшаагдан угтагдаа. Ажалаар хүмүүжүүлгын, политехническэ һуралсалай асуудалнууд тухай, мүнөө хэрэглэгдэжэ байгаа программанууд, учебнигүүд болон бусад зүйлнүүдэй дутуу дунданууд тухай хэдэ хэдэн асуудал хаһа саг соо табяагүй байһанайнь түлөө Гэгээрэлэй министерствые, педагогикын эрдэм ухаанай ажал-ябуулагшадые зарим нүхэд тон зүбөөр шүүмжэлһэн байна гэжэ элидхэлшэ үргэлжэлүүлэн хэлэбэ.

Совет һургуули ажалшадые коммунистическэ ёһоор хүмүүжүүлхэ, манай общество дотор социалистическэ үзэл суртал дэлгэрүүлэн мандуулха хэрэгтэ ехэ туһа хүргэһэн байна гэжэ нүхэр Каиров тэмдэглээ. Агууехэ Октябриин социалистическэ революциин урда тээ Россин хүн зоной дүрбэнэй гурбан хубинь үзэг бэшэг мэдэхэгүй, үхибүүдэй, дунда наһатанай табанай дүрбэн хуби шахуунь һургуулида һурадаггүй байһан юм. Совет засаг мандаһаар оронойүни заяанай культурна гээгдэлые түүхэтэ богонихон болзор соо усадхаа. Дунда һургуулиин ахалагша классуудта һурадаг хүнүүдэй тоо мүнөө 40 дахин шахуу нэмэнхэй. Совет һургуули олон үндэһэ яһатанһаа бүридэһэн манай Эхэ орон доторхи арадуудай соёл культурын хүгжэн дэбжэхэ хэрэгтэ туһа хүргөө. Эдэ бүхы арадууд түрэлхи хэлэн дээрэнь заадаг һургуулитай болонхой. соёл гэгээрэлэй аша туһада хүртэхэ үргэн ехэ арга боломжо тэдээндэ олгогдоо. Совет засагай жэлнүүдтэ Киргизиин ССР-эй олон янзын һургуулинуудта һурагшадай тоо 50 дахин, Узбегэй ССР-эй — 84 дахин, Таджигай ССР-эй — 98 дахин нэмэһэн байна. Революциин урда тээ Казахстанай үндэһэн зоной миил хоёрхон процентнь үзэг бэшэг мэдэхэ байһан юм. Һургуулиин наһанай 50 казах үхибүүдэй нэгэниинь лэ һурадаг жэшээтэй байгаа. Басагадынь барандаа шахуу эрдэм һураха аргагүй байдаг бэлэй. Мүнөө Казахстанай 9915 һургуулида 1.425.280 хүн һурана. Тэдэнэй 670 мянганиинь басагад байна. Ургажа ябаһан залуу үетэниие хүмүүжүүлхэ, эрдэмтэй болгохо асуудалда Коммунистическэ партиин, Советскэ правительствын зүгһөө анхарал оролдолго гаргаһанай ашаар, хүдэлмэришэд болон колхозничуудай баатар габьяата ажалай ашаар, үргэн ехэ Эхэ оронойнгоо нютаг бүхэндэ, заримдаа бэрхэтэйшье оршон байдалда, эсэшэ сусашагүйгөөр ажаллан, үхибүүдые хүмүүжүүлхэ ехэ, хүндэтэй, харюусалгатай хэрэг бэелүүлдэг багшанарай оролдолго хүсэлэлгын ашаар СССР-тэ культурна революци илан мандаа.

Совет орондохи арадай гэгээрэлэй иимэ ехэ амжалта туйлаа хадань, тэрэниие шэнэдхэн хубилгаһанай хэрэг юуб? гэһэн асуудал табижа магадгүй. Һургуулиингаа муу дээрэһээ шэнэдхэн хубилгахаяа байна бэшэбди, харин ажабайдалай улам урагшаа дабшадаг хадань, һургуулимнайшье оронойхүгжэлтэдэхи шэнэ үеын — коммунистическэ общество бүрин түгэсөөр байгуулха үеын зорилгонуудта харюусахаар байха ёһотой болоно. Энэнэй тулада бүхы талаараа хүгжэнги, эрдэмтэй хүнүүдые, коммунистическэ мэдэрэлтэй, ябадалтай, хуушанай хог үлэгдэлнүүдһээ хахасан сүлөөрһэн хүнүүдые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэй байна. Ухаан бодолой, бар хүсэнэй хоорондохи гол илгаае удаа дараалан үгы хэхэ ябадал хадаа энэ зорилгые шиидхэлгын зайлашагүй шухала нүхэсэл болоно, тиимэ илгаан хүнүүдые нэгэл шадабаритай байлгадаг, бүхы талаараа бэрхэ хүнүүд болохо арга боломжыень хаһадаг юм гэжэ марксизм-ленинизм заана.

Үйлэдбэриие оньһожоруулгын, автомадаар зэбсэглэлгын амжалтатайгаар хүгжэлгэ, электронико болон эрдэм, техникын ондоошье туйлалтануудые үргэнөөр хэрэглэһэн ябадал ажалай шэнжые үндэһөөрнь хубилгажа байна. Хүдэлмэришэд, колхозничуудай ажал өөрынгөө гол удха шэнжээр инженернүүдэй, технигүүдэй, агрономууд болон бусад мэргэжэлтэдэй ажалда бүри дүтэрхы боложо байнхай. Советскэ Союзай технико-экономическа талаараа хүгжэхэ саашанхи арга боломжонууд манай обществын бүхы ажалшадай урда бүри ехэ эрилтэ табина. Түгэс эрдэм мэргэжэл ажалшадта зайлашагүй шухала зүйл боложо байна.

Манай һургуулиин хүдэлмэридэхи дутуу дунданууды хэрэгсээнгүй орхихо ёһогүйбди гэжэ элидхэлшэ хэлэнэ. Ямар дутуу дунданууд бэ гэбэл, ажабайдалһаа һуралсалай таһаранги байһан ябадал болоно. Һурагшадые ажал хэжэ шададаг болгон бэлдэхэ, һуралсал ажал хоёрые холбон бэелүүлхэ гэһэн эрилтэ хадаа һургуулинуудые шэнэдхэн хубилгаха тухай КПСС-эй ЦК-гэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тезисүүд дотор шухалашалан табигдана.

Партиин XX съездһээ хойшо һурагшадые ажалай, политехническэ шадабаритай болгон һургаха хэрэгые һайжаруулха талаар зарим тэды юумэн хэгдэһэн байна. Үхибүүдые эрдэмдэ һургахатаяа хамта аша туһатай ажалда мэргэжүүлхэ туршалга РСФСР-эй 200 һургуулида хэгдэжэ байнхай. Ставрополиин хизаарай, Рязанска областиин жэшээгээр хэдэ хэдэн хизаарнууд, областьнуудта һурагшадай бригаданууд, һуралсал-туршалгын ажахынууд эмхидхэгдээ. Украинын, мүн бусад хэдэн союзна республикануудай һургуулинуудта үйлэдбэри үзэлсэдэг классууд эмхидхэгдэһэн байна. Гэбэшье энэмнай хэрэгэй эхин лэ болоно. Олонхи һургуулинууд үшөөл хуушаараа хүдэлһөөр.

Элидхэлшэ нүхэр Каиров һургуулиие шэнэдхэн хубилгаха зам тодорхойлон зааха зуураа, социалистическэ обществодохи һуралсалые аша туһата ажалтай холбохо ябадал ниитын үйлэдбэриие улам хүгжөөхэ онол арга байхаһаа гадна, түгэс болбосоролто хүнүүдые хүмүүжүүлхэ гансахан метод болохо юм гэжэ К. Марксын хэлэһые һануулан дурдаба. Һуралсалые аша туһата ажалтай холбохо шухала тухайда В. И. Ленин нэгэнтэ бэшэ заадаг байгаа. Бүри нэгэдэхи классһаа эхилжэ, олониитэдэ ашатай туһатай ажал хэрэгтэ, шухала юумэ бүтээхэ ябадалда хабаадахабди гэжэ ойлгонги хүнүүдые хүмүүжүүлэн бэлдэхэ хэрэгтэй. Хүнүүдые наһанайнь зэргээр ажалда дадхааха хэрэгтэй. Бага наһатанай ажалда һураха хэшээлые һургуулинуудай мастерской соо, һуралсал-туршалгын участогта, һургуулида, гэртэнь хүүлхэ шухала. Саашадаа олондо туһатай ажал хүүлжэ дадхааха хэрэгтэй. Ахалагша классуудта орохынь зэргээр олондо туһатай ажалда һурагшадай хабаадалга улам орёо, ходо хэгдэдэг болохо зэргэтэй.

Юрэнхы һуралсалай ямар гурим тогтоогдохоор, ямар янзын һургуулинууд эмхидхэгдэхээр дурадхагдажа байһан тухайда элидхэлшэ тодорхойлон тэмдэглээ. Дунда һуралсалые хоёр шата болгон хубааха гэжэ дурадхагдана. Нэгэдэхи шатань — мүнөөнэй долоон жэлэй һургуулиин орондо тогтоогдохо найман жэлэй уялгата һургуули болохо юм.

Хоёрдохи шатань — хэдэн аргаар бэелүүлэгдэжэ болохо. Тэдэнэй нэгэниинь: найман жэлэй һургуули дүүргээд, үйлэдбэридэ хүдэлхэеэ ерэһэн залуушуул профессиональна һургуулида һуража, бригадна һуралсалаар гү, али богони болзорой курсаар дамжуулжа, үйлэдбэриин даб дээрэхи бэлэдхэлтэй болохо, хожомынь ажалһаа һамшангүй ябажа, хүдэлмэришэн гү, али хүдөө залуушуулай һургуулида һураха болоно.

Хоёрдохи аргань: найман жэлэй һургуули дүүргэһэн залуушуул юрэнхы эрдэм олгохо ажалай политехническэ дунда һургуулида орожо. һураха болоно.

Гурбадахи аргань: найман жэлэй һургуули дүүргэһэн залуушуул профессионально-техническэ дунда һургуулинуудта (техникумүүд, училищинуудта) орожо һураха болоно.

Интернат-һургуулинууд саашадаа улам олоор эмхидхэгдэхэ ёһотой. Эдэ һургуулинуудта һурагшадай тоо 1958 ондо 180 мянган хүн байһан аад. 1965 ондо 2.5 миллион хүрэтэрөө гэхэ гү, али 14 дахин нэмэхэ.

Һургуулинуудые шэнэдхэн хубилгаһантай дашарамдан орон доторхи юрэнхы һуралсалай далайса хорохогүй юм аа гү? гэжэ зарим нүхэд түбэгшээнгеэр хэлэнэ. Тиимэ аюул тохёолдохогүй байха гэжэ нүхэр Каиров хэлэбэ. Юрэнхы эрдэм олгохо бүхы һургуулинуудта (ехэ наһатанай һургуулинуудые тоодо оруулалсан) һурагшадай ниитэ тоо 1965 ондо 45,3 миллион хүн болохо юм, гэхэ зуура 1958 ондо 31,6 миллион хүн һуража байна. Ондоогоор хэлэбэл, 43 процентээр нэмэхэ болоно. Тиимэһээ һурагшадай тоо хорохо бэшэ, харин ехэ ургалта болохоор хараалагдана. Хоёрдохи шатын бүхы һургуулинуудта мүнөөнэй арбан жэлэй һургуулидахи юрэнхы, политехническэ һуралсалай хэм хэмжээн хороогдохогүй, харин улам дээшэлүүлэгдэхэ ёһотой гэжэ һургуули тухай асуудалаар КПСС-эй ЦК-гэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй гаргаһан тезисүүд дотор онсолон тэмдэглэгдэнэ. Һургуулинуудые шэнэдхэн хубилгаһанай эсэстэ юрэнхы эрдэм һуралга хороогдохо гү, али һулаpуулагдаха ёһогүй. Һуралсалай удхые шэнэдхэн һайжаруулхатай хамта, тэрэнэй эмхидхэл болон арга метод улам нарижуулагдан һайжаруулагдаха ёһотой. Тиигээд байхада, һургуулиинхидта үгтэдэг мүнөөнэй үлэмжэ ехэ даалгабари хүнгэдхэгдэхэ болоно.

Нүхэр Каиров һургуулинуудта хүмүүжүүлгын хүдэлмэри эмхидхэлгые ехээр хубилгаха, һурагшадые суртал бодолой, политическэ талаарнь хүмүүжүүлгын хэрэг эрид һайжаруулха шухала гэжэ, һургуулидахи пионерэй, комсомолой организацинуудай хүдэлмэри тухай, багшын үүргын бүри ехэ боложо байһан тухай, үхибүүдые һургалга, хүмүүжүүлгын түлөө түрэлхидэй, нютагуудтахи советскэ зургаануудай дааха харюусалга тухай хэлэбэ.

Педагогикын эрдэм ухаанай асуудалнуудта тогтожо хэлэхэ зуураа, педагогикын эрдэм ухаан ажабайдалһаа эшэ абажа табигдаһан үндэһэн шухала олохон асуудалнуудые мүнөөдөө үшөөл шиидхэнэгүй гэһэн баталамжын зүб байһые элидхэлшэ мэдэрбэ. РСФСР-эй Педагогикын эрдэм ухаанай академи хүдэлмэридэхи дутуу дунддануудаа усадхан зайсуулхын тулада шухала бүхы юумэ хэхэ, арадай гэгээрэлэй хэрэгые шэнэдхэн һайжаруулха хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадаха байха гэжэ мэдүүлээ.

Саашадаа нүхэр Каиров һургуулиие шэнэдхэн хубилгаха тухай тезисүүдые зүбшэн хэлсэлгын үедэ ажалшадай оруулһан зарим дурадхалнууд тушаа тогтожо хэлэбэ.

Советскэ Союзай бүхы үндэһэ яһатанда хабаатай ажалшадай эрдэм соёлые улам ехээр хүгжөөн дэбжээхэ гээшэ ойрын сагай угаа шухала зорилго, арадай ажахын, эрдэм наука болон соёл культурын бүхы һалбаринуудай хүгжэн дэбжэхэ эшэ нүхэсэл болохо байна гэжэ элидхэлшэ түгэсхэл доторoo хэлэбэ.

Профессионально-техническэ һуралсал тухай нүхэр Г. И. Зеленкын элидхэл

Арадай һуралсалай гуримые саашадань хүгжөөхэ тухай зүбшэн хэлсэгдэжэ байгаа асуудалай гол зорилгонь юун болоноб гэхэдэ, залуушуулай һуралсалые олониитэдэ ашатай туһатай ажал хүдэлмэритэй холбохо гэһэн зүйл болоно. Энэ гол зорилго дүүргэхын тулада, мүн профессионально-техническэ һуралсалые эрид һайжаруулха, тэрэниие нилээд үргэдхэхэ шухала болоно. Энээн тухай нүхэр Н. С. Хрущевой бэшэг соо хэлэгдэһэн байна. Залуушуулай профессионально-техническэ һуралсалые саашадань үргэдхэхэ, тэрэниие һайжаруулха, гуримшуулха тушаа парти, правительствын хараалжа байгаа хэмжээ-ябуулгануудые бүгэдэ арадай зүбшэн хэлсэлгын үедэ бүхы хүн зомнай халуунаар дэмжээ.

Советскэ профессиональна һургуули алдарта ехэ замаар ябажа гараһан түүхэтэй. Мэргэжэл түгэлдэр олон миллион хүдэлмэришэд эдэ һургуулинуудта һуража, түсхай мэргэжэл олоһон байна. Гансал ажалай резервын һургуулинуудай 18 жэлэй туршада оршон байха зуура, тэндэ 10250 мянган залуу хүдэлмэришэд һуража гараа юм. Гүрэмнай ажалай резервын училищинуудай болон һургуулинуудай ашаар оронойнгоо хүдэлмэришэдые эмхи гуримтайгаар, зүбөөр хубаарилна, арадай ажахын удха шанартай эгээл шухала предприяти, барилгануудта хүдэлхэ шэнэ шэнэ хүдэлмэришэдые түсэбэй ёһоор хэрэгтэй соонь бэлэдхэнэ.

Гэхэтэй хамта хүдэлмэришэдые элдэб мэргэжэлтэй болгон һургадаг мүнөөнэй һургуулинууд арадай ажахын улам ехэ боложо байгаа эрилтые хангаанагүй. Профессиональна һуралсалай түсэб, программанууд соо предприятинуудай техническэ хэмжээнэй хубилһаниинь олон ушарта харагдадаггүй. Тиихэдэ промышленностиин эрилтые гүйсэд һайнаар хангахаар хүдэлмэришэд үшөөл һайнаар бэлэдхэгдэнэгүй.

Ажахыда машина, техникын улам ехээр хэрэглэгдэдэг болохо тудам хүдэлмэришэдэй мэргэжэл мүн ехээр ондоо боложо хубилна: гараар хэдэг хүдэлмэри үгы болоно, шэнэ мэргэжэлнүүд бии болоно, хүдэлмэришэдэй мэргэжэлынь улам үргэн болоно, тэдэниие техническэ талаһаань бэлэдхэхэ, мэргэжэлынь нарижуулха талаар эрилтэ дээшэлнэ.

Ерэхэ долоон жэлэй туршада машина бүтээлгэдэ комплексно механизаци, автоматизаци үргэнөөр бэелүүлэгдэхэ юм. 1300-һаа үсөөн бэшэ шэнэ автоматическа лининүүдые ашаглалгада оруулхаар хараалагдана. Тиимэ болохолоороо, машина бүтээдэг предприятинуудта хүдэлдэг хүнүүдэй олонхинь түхеэрэлгэ тааруулжа хүдэлгэдэг хүнүүд, электромонтернууд, слесарь-заһабарилагшад болохо байна. Хүдэлмэришэд орёо оньһон, элдэб түхэлэй олон станогуудта хүдэлхэ ёһотой болохо гээшэ. Эндэнь электроавтоматика, гидравлика, шэнэдхэн хубилгагдаһан электроприводууд хэрэглэгдэхэ байна. Мүн химическэ, нефтиин, газай болон промышленностиин бусад һалбаринуудта, барилгада болон хүдөө ажахыда бүхы шахуу түхэлэй хүдэлмэринүүд бүри мүнөө оньһожоруулагданхай, тиимэһээ мүн лэ мэргэжэл һайнтай хүдэлмэришэд тэндэ хүдэлхэ ёһотой болохо.

Профессионально-техническэ һуралсалай гуримые яажа хубилгаха ёһотойб гэһэн асуудалые нүхэр Зеленко саашань бүри тодорхойлон харуулба. Нэгэ түхэлэй профессионально-техническэ һургуулинууд байгуулагдаха гэжэ хараалагдана. Эдэнь ямар һургуулинууд бэ гэхэдэ, нэгэ жэлһээ гурбан жэл хүрэтэр һуралсалай болзортой ажалай резервын городской профессионально-техническэ училищинууд болоно. Тиихэдэ хүдөө нютагуудта нэгэ-хоёр жэлэй һуралсалай болзортой хүдөөгэй профессионально-техническэ училищинууд байгуулагдаха юм.

Профессионально-техническэ училищинууд үйлэдбэриин түсхай һалбаринуудаар мэргэжэхэ, тиихэдээ промышленностиин, барилгын, транспортын, хэлхээ холбооной, коммунальна ажахын предприятинуудта, худалдаа наймаанай болон культурно-ажаһуудалай организацинуудта хүдэлхэ түсхай мэргэжэлтэй, эрдэм түгэлдэр хүдэлмэришэдые бэлэдхэхэ байна. Металлистнуудай, горнягуудай, металлургнуудай, энергетигүүдэй, химигүүдэй, барилгашадай, мүн түмэр замай, уһан замай, автомобильна транспортын, бүд нэхэгшэдэй болон бусад һалбаряар мэргэжэһэн училищинууд байгуулагдахаар хараалагдана.

(Түгэсхэлынь 3-дахи нюурта)

СССР-эй Верховно Соведэй хоёрдохи сесси

(Түгэсхэлынь. Эхиниинь 2-дохи нюурта)

Шэнэ профессионально-техническэ училищануудта бүхы дээрээ 800 гаран гол шухала мэргэжэлээр хүдэлхэ hайн бэлэдхэлтэй хүдэлмэришэд, хүдөө ажахын ажалшад бэлэдхэгдэхээр хараалагдана.

Училищануудай иигэжэ тусхай мэргэжэлээр hурагшадаа бэлэдхэдэг болоходонь, тэндэ hуралсал-үйлэдбэриин hайн база байгуулха арга олдохо. Үйлэдбэриин hуралсалай мастернуудые, багшанарые шэлэн оложо тэндэ хүдэлгэхэ арга олдохо байна. Үйлэдбэриин практика эмхидхэхэдэнь, шэнэ техникэ шудалхадань, эрхим hайн бэлэдхэлтэй залуу хүдэлмэришэдые бэлэдхэхын тулада бүхы эрхэ нүхэсэл байгуулхадань совнархозууд, предприятинууд, колхоз, совхозууд профессионально-техническэ училищануудта али болохо туhаламжа үзүүлхэ ёhотой гэжэ элидхэлшэ хэлэнэ. Мүн өөрынгөө зүгhөө училищанууд үйлэдбэриингөө түсэб дүүргэхэдэнь предприяти, колхоз, совхозуудта туhаламжа үзүүлхэ, тэдээнтэй үдэр бүриин холбоо барисаатай байха уялгатай.

Ойрын 3—6 жэлэй туршада мүнөө бии байгаа ажалай резервын училища, hургуулинуудай заримыень тэрэ зандань байлгаха гэжэ элидхэлшэ дурадхана. Энээнэй ашаар эдэ жэлнүүдтэ арбадахиие дүүргэхэ залуушуул техническэ училищануудта орохо аргатай байха бшуу. Гадна, ямар нэгэн шалтагаанаар найман жэлэй hургуули дүүргээгүй үхибүүд ремесленнэ училищануудта, ФЗО-гэй hургуулинуудта орохо аргатай байха байна.

Саашань нүхэр Зеленко профессионально-техническэ училищануудта hуралсал яажа бэелүүлэгдэхэ ёhотойб гэжэ тодорхойлон хэлэбэ. Техникэ hайн мэдэхэ, эрдэм түгэлдэр, культурна хүдэлмэришэдые, хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдые, коммунизм эдэбхитэй hайнаар, ушар ёho мэдэхэ байгуулагшадые бэлэдхэхэ гээшэ тэдэ училищануудай гол зорилгонь мүн болоно гэжэ онсолон тэмдэглэгдэбэ. Профессиональна hургуулинуудай шэнэдхэн хубилгагдахада, тэндэхи hурагшадые hургаха арга методууд, hуралсалай эмхидхэл заабол hайжаруулагдаха ёhотой гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэнэ.

Училищануудые hайн учебнэ мастерскойтой, кабинет болон лабораторинуудтай болгохо хэрэгтэ онсо анхарал хандуулагдаха ёhотой. Эдэ мастерской, лабораторинуудта hурагшад өөрынгөө мэргэжэлые hайнаар шудалха, мүнөө үеын машина, механизмын яажа хүдэлдэгые, ямар хэлбэри түхэлтэй байhые шудалха, технологическа процессүүдэй шэнжэ шанарые зүбөөр ойлгохо арга боломжотой байха ёhотой. Илангаяа электрорадиотехническэ, электронно болон химическэ түхеэрэлгэ хүдэлгэхэ мэргэжэлтэй хүнүүдые бэлэдхэхэдээ, тэдэнээр лабораторидо ехэ хүдэлмэри хүүлхэ шухала. Теоретическэ предмедүүдые урданайхиhаа гүнзэгыгөөр шудалдаг болохын тулада учебнигүүдые, hуралсалай болон харуулан ойлгуулгын пособинуудые хэблэхэ хэрэг эрид hайжаруулха шухала. Мүн профессионально-техническэ училищануудта үхибүүдые hургахадаа, кино болон телевидени үргэнөөр хэрэглэхэ хэрэгтэй.

Үхибүүдые тусхай мэргэжэлдэ hургахаhаа гадна, тэдэнэй политическэ hуралсалые hайжаруулжа, советскэ патриотизмын үзэл бодолтойгоор, мүн баатарлиг хүдэлмэришэн ангиин, колхозно таряашадай революционно болон ажалай hайн hайхан заншалнуудые даган ябахаар хүмүүжүүлхэ хэрэгтэй.

Ажалшадай ажана тэниглэн байдалай нилээд hайжарhан, профессиональна hуралсалай үргэн ехэ хэмжээгээр бэелүүлэгдэдэг болохо ушар профессионально-техническэ училищануудые байлгахада, тэндэ hуралсал бэелүүлхэдэ хэрэгтэй гаргашые бага болгохо арга олгоно гэжэ элидхэлшэ хэлэбэ. Эдэ училищанууд саашадаа гаргашынгаа заримыень өөhэдөө даадаг болохо ёhотой. Ажалай резервын главна управлени профессионально-техническэ училищануудай продукци гаргаха хүдэлмэрииень бүри үргэдхэхэ, тэдэниие олзо доход ехээр олодог болгохо, элдэб үрэ багатай гаргашануудые хороолгохо ёhотой.

hурагшадта түлөөhэгүй эдеэ хоол, хубсаhа хунар үгэхын орондо тэдээндэ hурагшадай стипенди гү, али салин хүлhэ түлэдэг болохо хэрэгтэй. Энээнэй ашаар hурагшад шэлэн олоhон мэргэжэлээ эрхимээр шудалха гэжэ ехээр оролдодог болохо. Тиихэдэ үнэшэн hурагшад, хүүгэдэй гэрнүүдтэ хүмүүжэhэн үхибүүд, олон хүүгэдтэй хүнэй үхибүүд бүрин гүрэнэй тэдхэмжэ дээрэ байха ёhотой.

Профессионально-техническэ училищануудта колхозой залуушуулые hургахын тулада мүнгэ зөөри гаргаха тухай асуудал колхозуудай хаража үзэбэл hайн байгаа. Тиихэдээ залуушуул эрхим hайн мэргэжэлтэй болоод, тэдэ колхозуудтаа бусажа ерэдэг байха гэжэ хараалха.

Үдэр хүдэлдэг профессиональнотехническэ училищануудай хажуугаар мүн профтехучилищануудай үдэшын отделенинүүдые олоор байгуулха хэрэгтэй гэжэ элидхэлшэ дурадхана. Мэргэжэлэйнгээ үндэhэ hуурие шудалhан залуушуул үдэшын отделенинүүдтэ hуралсахадаа, үйлэдбэридэ хүдэлжэ байхатаяа хамта мэргэжэлэйнгээ разрядые 2—3 шатаар дээшэлүүлжэ, дунда hургуулияа дүүргэхэ аргатай болохо юм.

Инженер-багшанарай кадрнуудые бэлэдхэхэ гээшэ шухала асуудал болоно. Индустриальна институдуудай, мүн бусад втузуудай дэргэдэ инженерно-багшанарай факультедүүдые, инженерно-багшанарай дээдэ курсануудые байгуулха хэрэгтэй.

Залуушуулые тусхай мэргэжэлдэ hургаха, тэдэниие ажал хүдэлмэридэ оруулха хэрэгые нарин hайнаар түсэблэхэ шухала байна. СССР-эй Госплан, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи ажалай резервын главна управлени, союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүд, гэгээрэлэй министерствонүүд залуушуулые hургаха, тэдэниие ажал хүдэлмэридэ оруулха холын хараата түсэб зохёохо зэргэтэй.

Залуу үетэниие профессиональнотехническэ училищануудта hургаха, тэдэниие коммунистическэ ёhоор хүмүүжүүлхэ гэhэн парти, правительствын табиhан харюусалгатай зорилгонуудые нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхын тулада профессиональна hургуулинуудай олон мянган хүдэлмэрилэгшэд хүсэ шадалаа, эрдэм ухаагаа, дүй дүршэлөө гамнахагүй юм гэжэ элидхэлээ дүүргэхэ зуураа нүхэр Зеленко Верховно Соведые найдуулба.

Дээдэ hургуули тухай В. П. Елютинэй элидхэл

Коммунистическэ партиин Центральна Комитет, СССР-эй Министрнүүдэй Совет дээдэ hуралсалай гуримые hайжаруулха хэмжээ-ябуулгануудые зохёогоо. Эдэ хэмжээ-ябуулгануудынь «Ажабайдалтай hургуулиин холбоо барисаа бэхижүүлхэ, орон доторхи арадай hуралсалай гуримые саашадань хүгжөөхэ тухай» гэhэн тезисүүд соо хэлэгдэнхэй.

Арадай hуралсалай гуримые шэнэдхэн хубилгаха тушаа хараалагдаhан хэмжээ-ябуулгануудые совет арад hайшаана гэжэ эдэ тезисүүдые бүгэдэ арадай дунда зүбшэн хэлсэлгэ харуулба. Хараалагдажа байгаа хэмжээ-ябуулгануудай гол шухала хэмжээе—hуралсалай бүхы шатануудта теоретическэ hуралсалые үйлэдбэриин ажалтай тааруулан зохидоор холбохо гэhэн хэмжээе арад зомнай халуунаар дэмжэжэ, нэгэн дуугаар hайшаагаа.

Эдэ тезисүүдые бүгэдэ арадай дунда зүбшэн хэлсэлгын үедэ үнэтэй сэнтэй олон дурадхал, нэмэлтэнүүд оруулагдаа, дээдэ, дунда тусхай hуралсалай гуримые яажа hайнаар, түргэнөөр шэнэдхэн хубилгахаб, саашадань hайжаруулхаб гэhэн олон зүбшэлнүүд хэлэгдээ. СССР-эй Дээдэ hургуулинуудай министерство хүдэлмэрилэгшэдые бэлэдхэхэ ябадал муугаар бэелүүлнэ гэhэн хэдэн олон зүб шүүмжэлхы ажаглалтанууд хэгдээ. Бидэнэр эдэ ажаглалтануудые хүндэтэй дээрэ хүлеэжэ абаад, саашанхи хүдэлмэридөө тэдэниие хараада абахаб ди гэжэ элидхэлшэ хэлэбэ.

Арадай hуралсалай гуримые саашадань хүгжөөхэ түсэб хадаа социалистическэ байгуулалтын онсо хүлюу hайн байhыень үшөө дахин эршэлэн харуулна гэжэ нүхэр Елютин тэмдэглэбэ. Социалистическэ байгуулалта хадаа гансал материальна үйлэдбэриин хүгжэхэ үргэн зам нээжэ үгөө бэшэ, харин общестын ухаан бодолой саашадаа хүгжэхэ зам нээгээ. Мүнөө Советскэ Союзда дээдэ, тусхай дунда эрдэмэй 7,5 миллион шахуу мэргэжэлтэд хүдэлнэ. Харин тиихэдэ 1913 ондо тиимэ мэргэжэлтэд 200 мянга хүрэдэггүй байhан юм. Советскэ дээдэ hургуулинуудта, техникумүүдтэ 4 миллион гаран хүн hуралсана, тэрэ тоодо дээдэ hургуулинуудта 2.150 мянган хүн hурана. hүүлэй жэлнүүдтэ оронойнай дээдэ hургуулинуудые жэл бүри 260—290 мянган мэргэжэлтэд дүүргэжэ гарадаг байба. Тиихэдэ ерээдүй сагта манай дээдэ hургуулинуудhаа жэл бүри 300—350 мянган мэргэжэлтэд гарадаг болохо, тэрэ тоодо 120 мянга гаран инженернүүд байха юм.

Советскэ дээдэ hургуулиин туйлаhан амжалтануудые тэмдэглэхэ зуураа, бидэнэр тэрэнэй ажал хүдэлмэридэ бии байгаа дутагдалнуудые обёоронгүй гаража шадахагүйбди гэжэ элидхэлшэ хэлэбэ. Манай дээдэ hургуулиин гол дутагдал ямар бэ гэхэдэ, тэрэмнай ажабайдалhаа, үйлэдбэриhөө таhаранги, тэдээнтэй холбоогүй байна. Энэ холбоо барисаагүй байлгань дээдэ hургуулида шэнэ залуушуулые абалгадашье, hуралсалай үедэшье элеэр харагдадаг. Ном үзэжэ олоhон тусхай эрдэм ухаа мэдэхэhээ бэшэ, бодото ажал хүдэлмэриин ямаршье дүй дүршэлгүй, хара ажал хэжэ үзөөгүй олон хүнүүд дээдэ hургуулинуудта абтадаг. Мүн тэдэниие дээдэ hургуулида hургахадаашье, студентнэртэ практическа дүй дүршэл олгохо, үйлэдбэридэ болон научна эмхи зургаануудта олдоhон дүй дүршэлтэй тэдэниие танилсуулха тушаа ехэ анхарал хандуулагдадаггүй.

hуралсалые бодото ажал хүдэлмэритэй, үйлэдбэритэй нягтаар холбожо, мэргэжэлтэдые бэлэдхэлгын шанар саашадань hайжаруулха гэhэн гол зорилго дээдэ hургуулиин хүдэлмэришэдэй үмэнэ партиин XX съезд табяа hэн.

Дээдэ hургуулиие ажабайдалтай, үйлэдбэритэй бодото холбоотой болгохын тулада hуралсал яажа саашадань hайжаруулхаб гэhэн тодорхой арга зам КПСС-эй ЦК-гэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тезисүүд соо заагданхай.

Мүнөө дээдэ hургуулинуудта гурбан янзын hуралсал — очно, заочно, үдэшын hуралсал бэелүүлэгдэнэ. Тиихэдэ мэргэжэлтэдэй теоретическэ бэлэдхэлые үйлэдбэриинь бэлэдхэлтэй тон нягтаар холбохо, промышленностиин болон хүдөө ажахын олон мянган ажалшадые дээдэ hургуулида оруулха эгээл ехэ арга боломжонууд дээдэ hургуулиин гурбан янзын hуралсалhаа заочно болон үдэшын hуралсалай гуримда бии байна.

Бидэнэр заочно болон үдэшын hуралсал эмхидхэхэ талаар нилээд ехэ дүй дүршэлтэй болонхойбди гэжэ нүхэр Елютин хэлэнэ. Мүнөө дээдэ hургуулида hурадаг студентнэрэймнай хахадынь шахуунь ажаллажа байгаад hуралсана. Шэнэ эрхэ байдалда заочно болон үдэшын дээдэ hуралсал эрид hайжаруулагдаха зэргэтэй.

Түбхын түрүүндэ заочно болон үдэшын дээдэ hургуулинуудта, факультедүүдтэ болон отделенинүүдтэ эгээл эрхим мэргэжэлтэй профессор, багшанарнуудые эльгээхэ, заочно болон үдэшын дээдэ hургуулинуудай материально-техническэ, лабораторна базануудые бэхижүүлхэ, программада хараалагдаhан бүхы предмедүүдые гүнзэгыгөөр шудалхын тулада студентнэртэ элбэг хүрэхэ саг олгохо шухала болоно. Студентнэрэй үзэхэ учебник болон лекцинүүдые олоор, түргэнөөр хэблэжэ гаргаха хэрэгтэй. Заочно, үдэшын hуралсал бэелүүлгэдэ кино, радио, телевидени хэрэглэгдэдэг болохо ёhотой. Эдэнэй ашаар эгээл орёо оньhон предмедүүдээр элитэ ехэ эрдэмтэдэй лекцинүүд дамжуулагдадаг болохо зэргэтэй. Тиихэдэ заочно, үдэшын дээдэ hургуулинуудые студентнэрэй хүдэлдэг, ажаhуудаг газартань али болохоор дүтэлүүлхэ, ойротуулха шухала. Илангаяа Уралда, Сибирьтэ, болон Дунда Азида хэдэн зональна политехническэ заочно институдуудые эмхидхэхэ хэрэгтэй.

Тэрэшэлэн дээдэ hургуулитай болоhон хүнүүдэй мэргэжэлые саашадань hайжаруулха зорилго мүн лэ дээдэ hургуули бэелүүлхэ ёhотой. Энэ зорилго дүүргэхын тулада ажал хүдэлмэридөө ябажа байгаад мэргэжэлээ дээшэлүүлхэ факультедүүдые хэдэн дээдэ hургуулинуудта эмхидхэхэ хэрэгтэй.

КПСС-эй ЦК-гэй болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тезисүүдтэ түшэглэн, мүн эдэ тезисүүдые зүбшэн хэлсэлгын үедэ хэлэгдэhэн дурадхалнуудта түшэглэн, СССР-эй Дээдэ hургуулиин министерство дээдэ hургуулинуудта студентнэрые hургаха шэнэ гуримай проект зохёогоо. Энээн соонь hуралсалые ашатай туhатай ажал хүдэлмэритэй холбохо гэжэ хараалагдана. Студентнэрэй мэргэжэлhээ, тэдэнэй бэлэдхэлhээ болон хэдэн бусад ондоо шалтагаануудhаа дулдыдуулан, студентнэрэй ямар үедэ ажаллажа байгаад hуралсахань, ямар үедэ ажаллангүй hуралсахань, мүн эдэ дурсагдаhан янзануудай хэр удаан үргэлжэлхэнь, хойно хойноhоо hубарилгань ондо ондоо байха байна.

Техническэ дээдэ hургуулинуудта студентнэр түрүүшын хоёр жэлдэ ехэнхидээ ажаллажа байгаад, үдэшын гү, али заочно hургуулинуудта hураха ёhотой. hүүлээрнь тэдэнэр ажаллахаяа болёод, hуралсаха болоно. Ахалагша курсануудта студентнэр 6—12 hарын туршада младша техническэ персоналай штадаар хараалагдаhан тушаалда орожо дахин хүдэлхэ юм. Тиихэдээ тэдэнэр үйлэдбэриие хүтэлбэрилхэ, эмхидхэхэ дадал олохо, мүн хэдэн тусхай инженернэ предмедүүдые энэ үе соо шудалха байна. Гадна студентнэр үдэшын гү, али заочно hургуулида hурахадаа, дуратай байгаа hаа, ажалhаа оройдоо таhарангүйгөөр, хүдэлжэ байгаад дээдэ hургуулиин бүхы курсануудые гараха аргатай.

Наука, техникын орьёлмо ехээр хүгжэhэн дээрэhээнь, мүн хэдэ хэдэн инженернэ мэргэжэлээр студентнэрэй эхин түрүүн орёо оньhон теоретическэ дисциплинэнүүдые үзэдэг, лабораторна практика ехээр гарадаг дээрэhээнь, тэдэ студентнэрые түрүүшын хоёр-гурбан жэлэй туршада ажалhаань сүлөөлжэ hургахада таараха байна. Энээнэй hүүлээр студентнэр предприяти, лаборатори болон туршалгын-конструкторско бюронуудта ошожо, штадаар хараалагдаhан тушаал эзэлжэ, нэгэ жэлэй туршада хүдэлхэ юм.

Хүдөө ажахын мэргэжэлтэд томо совхозуудай база дээрэ эмхидхэгдэhэн институдуудта бэлэдхэгдэхэ. Үгышье hаа тэдэнэр жэшээтэ hайн, хүсэтэй hуралсалай ажахытай, hайн лабораторитой, мүн практическа хүдэлмэри хэхэ бусад бүхы эрхэ нүхэсэлтэй институдуудта бэлэдхэгдэхэ ёhотой. Студентнэр өөhэдөө малай хойноhоо харууhалха, машинануудые заhабарилха, тэдэниие ябуулха, ургаса тариха, ургуулха, хуряаха зэргэтэй.

Мүн тэрэшэлэн университетскэ, гуманитарна болон педагогическа hуралсалые шэнэдхэн хубилгахадаа, hуралсалые ажабайдалтай, үйлэдбэритэй холбохо шухала.

Нэгэ түрэл юумэ шэнжэлдэг дээдэ hургуулинуудые болон научно-шэнжэлэлгын институдуудые нэгэдүүлхэ, хүдөө ажахын дээдэ hургуулинуудые тусхай совхозуудтай, туршалгын станцинуудтай нэгэдүүлхэ тухай дурадхалда ехэ анхарал хандуулмаар, тэрэниие hайшаамаар байна.

Мэргэжэлтэд искусствын талаар гол түлэб үдэшын hургуулинуудта бэлэдхэл абаха ёhотой. Энэ гуримай ашаар олон миллион ажалшад hураха аргатай болохо, тиихэдэ арад зоной дундаhаа ёhотойл бэлигтэн hайнаар элирэн шалгарха, мүн тэдэнэй бэлиг саашадаа хүгжөөгдэхэ байна. Медицинскэ болон эмнэлгэ-hэргылгын эмхи зургаануудта туhабариин хүдэлмэридэ хүдэлhэн лэ залуушуулые түбхын түрүүндэ медицинскэ институдуудта абадаг болохо хэрэгтэй. Мединститудуудай студентнэр hуража байхадаа, медицинскэ эмхи зургаануудта ошожо, саг үргэлжэ практика гарадаг байха зэргэтэй.

hуралсалые үйлэдбэриин ажалтай hайнаар холбохо арга заводвтузууд олгоно. Иимэ завод-втузуудые элдэб аргаар байгуулжа болохо. Тэдэнэй нэгэниинь ямар бэ гэхэдэ, ямар нэгэн дээдэ hургуулиие гү, али факультедые мэргэжэлтэйнь адли томо предприятитай гү, али хэдэн предприятинуудтай хамжуулан хүдэлгэхэ арга болоно. Техническэ дээдэ hургуулинуудай дэргэдэ промышленна предприятинуудые, үйлэдбэриин цехүүдые, туршалгын мастерскойнуудые эмхидхэхэ хэрэгтэй. Эдэ предприятинуудта студентнэр хүдэлжэ, өөhэдынгөө хүсөөр продукци бүтээн гаргадаг болохо ёhотой.

Дээдэ hургуулиин хүдэлмэриие хубилган шэнэдхэхэ түсэбэй проектын ёhоор дээдэ hургуулиие 1959 онhоо эхилэн хубилгажа эхилхэ, тиигээд тэрэниие 3—5 жэлэй туршада дүүргэхэ гэжэ хараалагдана.

Дээдэ hургуулида студентнэрые абаха гурим хубилгаха шухала тухай элидхэлшэ саашань хэлэбэ. Дээдэ hургуулида хүнүүдые абахадаа, ажал хүдэлмэри хэдэн жэлдэ хэhэн хүнүүдые түбхын түрүүндэ абаха хэрэгтэй. Бури мүнөө жэлдэ абтаhан студентнэрэй 70 процентнь арадай ажахыда хүдэлжэ байдаг хүнүүд гү, али хүдэлhэн хүнүүд байна. Дунда hургуулиин шэнэдхэн хубилгагдахада энэ процент бүри нэмэхэ юм. Эгээл бэлигтэй хүбүүд, басагадые зүбөөр элирүүлэн мэдэхын тулада оролтын конкурсдо экзамен бариха гуримда хубилалта оруулхаар болоо.

Дээдэ hургуулинуудта hуралсалай гуримай ондоо болохотой хамта мүн дээдэ hургуулинууд, наука, техникэ, соёл культура хүгжөөлгэдэ урданайхиhаа ехэ үүргэ дүүргэдэг болохо юм гэжэ элидхэлшэ саашадань тэмдэглэнэ. Манай дээдэ hургуулинуудта оронойнай бүхы эрдэмтэдэй хахадынь — 130 мянга гаран профессорнүүд, багшанар хүдэлмэрилнэ. Профессорнүүд болон багшанарые предприятинуудтай бүри нягта холбоо барисаатай болгохо шухала.

Дунда зэргын мэргэжэлтэдые бэлэдхэхэ тушаа хэлэхэдээ, нүхэр Елютин тэдэниие бэлэдхэхэ гурим мүнөө үеын эрилтэ ханганагүй гэжэ тэмдэглэбэ. Техникумүүдтэ hуража байhан hурагшад үйлэдбэриин ажалда багаар хабаадана, ажалай дадал, дүй дүршэл биража олоногүй. Тиимэ дээрэhээ тусхай дунда hуралсалай бүхы гуримые hайжаруулан хубилгаха, дунда зэргын мэргэжэлтэдые бэлэдхэхэдээ, тэдэнэй hуралсалые олониитэдэ ашатай туhатай ажалтай нягтаар холбохо шухала.

Тусхай дунда hуралсалай шэнэ гурим юрэнхы hуралсалай найман жэлэй политехническэ hургуулиин база дээрэшье, мүн гүйсэд дунда hургуулиин база дээрэшье эмхидхэгдэхэ юм. hуралсалай түрүүшын шатада hурагшад дунда шатын мэргэжэлтэй хүдэлмэришэнэй үмэнэ табигдадаг эрилтэ хангахаар бэлэдхэл абаха ёhотой. Техникумүүд гол шухал предприятинуудтай нягта холбоотой байха ёhотой, мүн техникумүүдэй дэргэдэ цехүүд болон мастерскойнуудые эмхидхэхэ хэрэгтэй. Тэндэнь hурагшад хүдэлжэ, промышленна продукци бүтээн гаргадаг байха ёhотой. Хүдөө ажахын техникумүүд ажахынуудай база дээрэ эмхидхэгдэхэ зэргэтэй. Тэндэхи бүхы ажал хүдэлмэри hурагшадай хүсөөр хэгдэдэг байха ёhотой.

Үйлэдбэридэ ошожо, студентнэрэй хүдэлхэдэнь, тэдэнэй хүдэлмэриие hайнаар эмхидхэхэ шухала тушаа элидхэл соо ехээр хэлэгдээ. Даб дээрэ абтаhан мэдээнэй ёhоор, 1965 ондо дээдэ hургуулинуудай 2 миллион шахуу студентнэр hуралсалаа үйлэдбэриин хүдэлмэритэй холбожо, нэгэн зэргэ ябуулдаг болохо юм. Эдэ бүгэдые хараадаа абан, предприяти, эмхи зургаан болон бусад организацинуудта дээдэ hургуулиин студентнэрэй ошожо хүдэлхэ хүдэлмэри олгохо гүрэнэй түсэб зохёохо шухала гэжэ нүхэр Елютин хэлэбэ.

Дээдэ hургуулиин гуримые шэнэдхэн хубилгаха тушаа партиин хараалhан хэмжээ-ябуулганууд саг соогоо тон зүб абтаба гэжэ бүгэдэ арадай зүбшэн хэлсэлгэ эли тодоор харуулаа гээд элидхэлшэ мэдүүлнэ. Советскэ дээдэ hургуули коммунистическэ партиин хүтэлбэри доро ажал хүдэлмэрсэ шэнэдхэн хубилгаад, коммунизмые үргэн ехээр байгуулжа эхилхэ гэhэн мүнөөнэй; шатада табигдажа байгаа зорилгонуудые эрхим hайнаар дүүргэлсэхэ аргатай болохо юм гэжэ нүхэр Елютин элидхэлэйнгээ түгэсхэлдэ мэдүүлнэ.

hҮ ТУШААЖА АБАЛГЫН ШЭНЭ ГУРИМ

Гүрэндэ hү худалдадаг колхознигууд болон бусад гражданинуудай hү тушаажа абаха гурим РСФСР дотор 1959 онhоо хубилгагдаха байна. Тушааhан hү гол түлэб колхоз, совхозууд абадаг байха. РСФСР-эй Хүдөө ажахын министерство hү тушаажа абаха пунктнуудые—гэр байра, тэрэнэй түхеэрэлгэнүүдые колхозуудта худалдаха байна.

Иимэ шэнэ гурим hү бэлэдхэхэ хүдэлмэриие горьтойгоор hайжаруулха, гүрэнэй худалдажа абадаг hү ехэ болгохо байна. Дүтэ шадар колхоз, совхозуудай hүнэй-товарна фермын үгы газартал хүн зонhоо hүнэй промышленностиин предприятинуудай хүдэлмэрилэгшэд hү тушаажа абадаг зангаараа байха.

(ТАСС).

Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

Заиграйн аймагай Шэбэрэй hургуулиин наhа гүйсөөгүй хүүгэдэй байшангай директор нүхэр А. П. Исаковае Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха тухай

Республикын Гэгээрэлэй министерствын хүүгэдэй эмхи зургаануудта олон жэлдэ оролдосотой hайнаар хүдэлмэрилhыень тэмдэглэн, таби наhа хүрэhэнтэйнь дашарамдуулан, нүхэр Анастасия Павловна Исаковае Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха.

Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Д. ЦЫРЕМПИЛОН.

Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ОСТРОВСКАЯ.

Улан-Удэ город, Соведүүдэй Байшан.

1958 оной декабриин 20.

Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

Улан-Удэ городой 3-дахи hургуулиин түрэлхидэй комитедэй түрүүлэгшэ нүхэр В. Е. Андрияновые Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха тухай

Улан-Удэ городой 3-дахи hургуулиин түрэлхидэй комитедэй хүдэлмэриие hайнаар эмхидхэhэнэйнь түлөө нүхэр Василий Евграфович Андрияновые Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха.

Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Д. ЦЫРЕМПИЛОН.

Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ОСТРОВСКАЯ.

Улан-Удэ город, Соведүүдэй Байшан.

1958 оной декабриин 20.

Редакцида ерэhэн бэшэгүүд

ХЭЗЭЭ ГУРИМТАЙ БОЛОХО ЮМ?

hүүлэй жэлнүүдтэ республикымнай городууд болон хүдөө тосхонуудай хоорондо автобусууд олоор ябана. Иигэжэ ажалшадта ехэ таатай зохид болонхой. Иимэ автобус Зэдэ станциhаа Городок город хүрэтэр ябана. Зарим үдэр Улан-Удэhээ сэхэ тус город хүрэтэр автобусууд ябадаг.

Автобусаар гү, али ашаанай таксигаар Закаменай аймагай олон хүдөө тосхонуудта ошожо боломоор юм. Үнэндөө энэ ехэ бэрхэшээлтэй байдаг. Дүтын колхоз ошохо гээд, харгы дээрэ гаража, автобус, ашаанай таксиин ерэхые хүнүүд хүлеэдэг. Теэд такси ерэн гэхэдээ байнгүй, гүйлгэжэ гаршадаг. Үгы hаа дүтэ ошохо хүниие hуулгадаггүй юм. «Иимэ ойрын харгын билет намда үгы» гэжэ шоферынь харюусадаг. Харин холо ошохо зон лэ машинада hуудаг байна. Жэшээнь, машинын ябаха харгыгаар 10 километрын зайтай хүршэ колхоз, хүдөө тосхон хэрэгээр ошохо гээ hаа, харгын машина хүлеэхэ баатай болоно. Заримдаа наhатай болоhон, үхибүүтэй хүнүүд хэзээ хооhон кабинатай машинын ерэхые үбэлэй хүйтэндэ газаа хүлеэжэ байдаг, Иимэ машина заримдаа бүхэли үдэртөө ерэдэггүй гээшэ. Гадна таксиин зарим шофер хүнүүдые hуулгаашье hаа, түлэhэн мүнгэнэй түлөө билет үгэдэггүй заншалтай.

Албанай гү, али өөрынгөөшье хэрэгээр ябаха гэhэн хүнүүд автобус, ашаанай таксида hаадгүйгөөр hууха ёhотой. Тиимэhээ дүтын харгыда ябаха зониие «билетгүйбди» гэhэн шалтагаанаар hуулгангүй гараха буруу гэжэ hанагдана. Городок городой автобазын хүтэлбэрилэгшэд энэ асуудал түргэнөөр шиидхэхэ бэзэ гэжэ найдагдана.

Г. Доржиев.

Магазин үгы байhаар

Торинин аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой 3-дахи комплексно бригадынхид Подхолдочи гэжэ нютагта байдаг. Эндэ ажалшадые эдеэ хоолоор, эд бараагаар хангаха ёhотой нэгэ киоск бии нэрэтэй юм. Харин энэ киоскын наймаалагша эд бараагаа гэртээ байлгажа, наймаа хэдэг.

Тиимэhээ худалдаа наймаанай гурим, ариг сэбэр сахигданагүй. Гадна эдеэ хоол, эд бараан эндэ ехэ хомор.

Шухала хэрэгтэй эдеэ хоол, үргэн хэрэглэлэй эд бараа абахын тула эндэхи зон 30-аад километртэ байhан колхозойнгоо түб тосхоной магазин ошодог юм.

Тиимэhээ дээрэ дурсагдагша тосхоной киоскын хүдэлмэри hайжаруулха гү, али магазин нээхэ тушаа Нарынай сельпогой түрүүлэгшэ нүхэр Ламашканов бодомжолхо ёhотой.

К. Бальжинимаев.

КПСС-эй ОБКОМДО

Республикын колхозууд, совхозууд, МТС-үүд болон РТС-үүдтэ машина, тракторнуудай хэр зэргээр заhабарилагдажа байhан тухай

КПСС-эй обкомой бюро республикын колхозууд, совхозууд, РТС-үүд болон МТС-үүдтэ машина, тракторнуудай хэр зэргээр заhабарилагдажа байhые хаража үзөөд, хүдөө ажахын техникэ заhабарилха дүрбэдэхи кварталай түсэб тон хангалтагүйгөөр дүүргэгдэжэ байна гэжэ тэмдэглэбэ. Байгша оной декабриин 10-да тракторнуудай оройдоол 52 процентнь заhабарилагдаа, тэрэ тоодо колхозуудтахи тракторнуудай 46 процентнь, совхозуудай—52 процентнь, РТС-үүдэй—79 процентнь заhабарилагдаhан байна.

Хориин, Ториин, Байкало-Кударын, Иволгын, Закаменай, Курумканай, Кяхтын аймагуудтахи колхозуудай тракторнууд илангаяа удаанаар заhабарилагдана. Дээрэ дурсагдаhан аймагуудай колхозуудтахи тракторнуудай оройдоол 18—30 процентнь заhабарилагдаад байна. Хэжэнгын аймагай колхозууд тракторнуудаа заhабарилжа оройдоошье эхилээдүй. Комбайнууд, газар элдүүрилдэг, тарилга хэдэг хүдөө ажахын машинанууд мүн лэ хангалтагүйгөөр заhабарилагдана. Хэрбээ энэ хэбээрээ машина, техникын заhабарилагдажа байгаа hаа, хабарай тарилгые саг соонь, hайн шанартайгаар үнгэргэлгэдэ аюул тохёолдохоо байна.

РТС-үүд болон. МТС-үүдэй олохон директорнүүд колхозуудай машина, техникые заhабарилгада эдэбхитэйгээр хабаадахын орондо заhабарилгын хүдэлмэридэ хайша хэрэгээр хандана гэжэ машина, техникын ямараар заhабарилагдажа байhан баримта дээрэhээ элеэр харагдана.

Колхозуудта, совхозуудта, мүн хүдөө ажахын бусадшье предприятинуудта машина, тракторнуудай техническэ заhабарине хинан шалгадаг гүрэнэй инспекторнүүдэй тушаалнуудта мүнөөшье болотор зарим РТС-үүд хүнүүдые олоогүй байна; колхозуудhaа РТС-үүдтэ машина, техникэ заhабарида абаашаха түсэб зохёогдоогүй; тракторнууд, моторнуудые, мүн бусадшье техникэ заhабарилха график табигдаагүй байhaap; трактор, машинануудые узловой аргаар заhабарилха дүй дүршэлтэй хүнүүд шэлэгдээгүй байна; тракторнууд, автомобильнуудта, мүн хүдөө ажахын бусадшье орёо нарин машинануудта хэрэглэгдэдэг двигательнүүдэй агрегадууд болон узелнуудые hэлгэхэ фонд байгуулха тушаа хүсэд хэмжээн абтанагүй.

«Глававтотракторосбыдэй». Бурядай конторододо зарим запасной частьнуудай үгы байhанай шалтагаанаар машина, тракторнуудай заhабари hаатана. Дээрэ дурсагдаhан конторо РТС-үүдтэ бии байhан машина, тракторнуудай тооe хараадаа абангүйгөөр запасной частьнуудые үгэдэг байна. Энэ шалтагаанhaa боложо зарим частьнууд нэгэ РТС-тэнь дутажа, нүгөө РТС-үүдтэнь үлүү гаража байдаг.

Хүдөө ажахын министерство, КПСС-эй олохон айкомууд болон аймгүйсэдкомууд колхозуудта техникын худалдагдаhанай hүүлээр тохёолдоhон шэнэ эрхэ байдалые хараадаа абангүйгөөр, машина, тракторнуудай муугаар заhабарилагдажа байhан ябадалда хайша хэрэгээр хандажа үргэлжэлhөөр. Дээрэ дурсагдаhан хүтэлбэрилхы органууд РТС-үүдэй, совхозуудай директорнүүдтэ, колхозуудай түрүүлэгшэнэртэ шанга эрилтэ табинагүй, өөhэдын заhабарилгын базагүй аад, орёо нарин заhабари хэхые хүсэдэг колхозуудай түрүүлэгшэнэрэй тон буруу хараа бодолые шүүмжэлнэгүй. Заhабарилгын базагүй газарта заhабари хэхэдэ технологиин заhабари хазагайруулагдадаг, үнэ сэнгынь дээшэлдэг байна. Илангаяа машина, техникын үзел, детальнуудынь болзорhoo урид элэшэдэг юм. Тракторнуудые техническэ талаhаань муугаар харууhалдаг баримтые мэдэжэ байбашье, партийна органууд эрид шангаар шүүмжэлнэгүй. Партиин олохон айкомууд партийна эхин организацинуудые хүтэлбэрилгээ нилээд hуладхаа, РТС-үүд болон МТС-үүдэй механизаторнуудай дунда ниитэ-политическэ хүдэлмэри хангалтагүйгөөр хэгдэжэ, машина, тракторнуудые заhабарилгада муугаар нүлөөлнэ гэжэ КПСС-эй обкомой бюро тоолоhон байна.

КПСС-эй ЦК-гэй РСФСР-тэхи бюрогой, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолтой зохилдуулан КПСС-эй обкомой бюро иигэжэ тогтообо:

1. Трактор, комбайнуудые заhабарилха дүрбэдэхи кварталай даалгабари 1959 оной январиин 1-дэ дүүргэгдэхэ юм гэжэ республикын хүдөө ажахын министрын орлогшо нүхэр Ламброзогой мэдүүлhые хараадаа абаха.

2. РТС-үүдые, МТС-үүд болон совхозуудые запасной частьнуудаар хангаха ажалай муугаар табигдаhые, энэ хэрэгтэ алдуу гаргагдажа, хэрэглэгшэдтэнь хэм хэмжээгүйгөөр запасной частьнуудай үгтэhые тэмдэглэжэ, «Глававтотракторосбыдэй» Бурядай конторые эрхилэгшын орлогшо нүхэр Паршуковто зааха.

3. Колхозууд болон совхозуудай хүдөө ажахын машинануудые заhабарилха тушаа хойшолуулашагүй хэмжээнүүдые абахыень Хүдөө ажахын министерствые, КПСС-эй айкомууд болон аймгүйсэдкомуудые уялгалха. Трактор, машинануудые саг соонь заhабарилхын тула иимэ хэмжээ-ябуулгануудые бэелүүлхэ шухала:

а) хүдөө ажахын техникэ заhабарилгада РТС, колхоз бүхэндэ хэды шэнээн хүнэй табигдаhые түргөөр хаража үзэхэ, узловой аргаар тракторнуудые заhабарилхадаа дүй дүршэлтэй болоhон хүдэлмэришэдөөр РТС-үүдые хангаха тушаа хэмжээ абаха:

б) РТС бүхэндэ хэды шэнээн тракторай, двигатель болон бусад техникын заhабарилагдаха болоhые элирүүлхэ, тэдэ техникые мастерскойнуудта асарха болзорыень тодорхойлхо, мүн тэрэшэлэн машинануудые заhабарилжа гаргаха график зохёохо;

в) РТС-үүдтэ, колхозууд болон совхозуудта техникын хэр зэргээр, ямар шанартайгаар заhабарилагдажа байhые наринаар хинан шалгаха, заhабари муугаар хэhэн гэмтэй хүнүүдые материальна харюусалгада хабаадуулха гурим зохёохо;

г) заhабари хэхэ зохихо условигүй колхозуудта тракторнуудые, мүн бусадшье орёо нарин техникые заhабарилаа hаа, хабарай тарилгын үедэ машина, техникэ олоороо эбдэржэ, миин байха юм гэжэ колхозуудай түрүүлэгшэнэртэ, тэдэнэрэй орлогшонорто ойлгуулха.

4. РТС-үүдые, МТС-үүд болон совхозуудые запасной частьнуудаар, заhабарилгын материалнуудаар, резинээр, техническэ зүйлнүүдээр хангаха, үлүү гараhан запасной частьнуудые РТС-үүд хоорондо хубаарилха тушаа хэдэ хэдэн хэмжээ-ябуулгануудые нэмэжэ хараалхыень Хүдөө ажахын министерстводэ (нүхэр Тупикиндэ), «Глававтотракторосбыдэй» Бурядай конторододо (нүхэр Паршуковто) даалгаха.

5. РТС-үүдэй, колхозуудай партийна эхин организацинуудые hайнаар хүтэлбэрилдэг болохыень, РТС-үүдэй хүдэлмэришэдэй дунда ниитэ-политическэ хүдэлмэри hайжаруулхыень КПСС-эй айкомуудые уялгалха. Заhабарилгада зөөри, материалнуудые алмаха, хүдөө ажахын техникые бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглаха тушаа РТС-үүдэй, колхозуудай механизаторнуудай дунда социалистическэ мүрысөө эмхидхэхэ. Энэ жэлэй hүүл багта колхозуудай, совхозуудай механизаторнуудые суглуулжа, үйлэдбэриин техническэ соведүүдые үнгэргэхэ, тэдэ соведүүдтэ машинно-тракторна паркын хүдэлмэриин дүнгые зүбшэн хэлсээд, заhабарилгын үные химдаруулха, машина, тракторнуудые hайнаар ашаглаха, хүдөө ажахын техникые зүбөөр харууhалха тушаа тодорхой хэмжээнүүдые хараалха шухала.

Энэ тогтоолой ямараар дүүргэгдэжэ байhан тухай Хүдөө ажахын министерствын тоосоое 1959 оной январь hарада шагнаха гэжэ КПСС-эй обкомой бюро тогтоогоо.

Хүдөө ажахын техникэ заhабарилга, хадагалалгые шалгаха шалгалта

Дутагдалнуудаа дары усадхаха

Кяхтын аймагай Погранична МТС (директорынь И. Донской), трактор заhабарилха хүдэлмэреэ муу бэшээр ябуулжа байна. Тус МТС 16 трактор заhабарилжа, жэлэйнгээ түсэб дүүргээ. Мүн Калининай, Ульяновай, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозууд трактор заhабарилха дүрбэдэхи кварталайнгаа түсэб дүүргэхэ шахуу болонхой.

Гэбэшье хүдөө ажахын бусад машина, техникэ заhабарилха, мүн хадагалха талаар ехэхэн дутагдалнууд бии. Энээнние баримталhан нэгэ хэды жэшээнүүдые харуулае. Эндэхи колхозууд тракторhaa гадна, хүдөө ажахын олон янзын машина, зэр зэмсэгүүдтэй, теэд эдэ машинануудые заhабарилга удааруулагдажа байна. Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз (түрүүлэгшэнь С. Доржиев) 7 комбайн заhабарилха аад, мүнөө болотор тэрэнээ эхилээдүй байhaap. Мүн силос хуряаха комбайнууд, жатканууд, солоомо суглуулха түхеэрэлгэнүүд гэхэ мэтэ машинанууд заhабарилагдажа эхилэгдээгүй. Иимэ баримтанууд, Калининай, Ульяновай нэрэмжэтэ колхозуудта үзэгдэнэ.

Зарим ушарта заhабарилгын шанар hайн бэшэ. Жэшээнь, Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз МТС-эй мастерскойдо тракторай нэгэ двигатель заhуулhан байгаа. Тэрэнээ асараад, хүдэлгэжэ туршаха гэхэдэнь хүдэлхэгүй байшоо. «Энээнээ хүдэлгэжэ ядаhaap гурба хонообди» гэжэ тэндэхи механизаторнууд урмаа хухарhан янзатайгаар мэдүүлнэ. Калининай нэрэмжэтэ колхоздо hаяхан нэгэ комбайн заhабарилгаhaa гаража, хадагалаанда табигдаhан юм. Тэрэнь удаан болонгүй нэгэ мөөрэгүй болошоо.

— Хаана гээшэб нэгэ мөөрэнь?

— Колхозой хүнгэн машиныи мөөрэ болоо юм бэшэ гү!—гэhэн харюу хүлеэбэбди.

Гадна МТС, эндэхи колхозууд техникэ заhабарилха элдэб хэрэгсэлнүүдээр, илангаяа олон номерой түлхюурнүүд, шэмхүүрнүүд болон хуурайнуудаар дуталдана. Мүн олон запчастьнууд хомор. Энэ талаар механизаторнууд «Сельхозснабай», «Глававтотракторосбыдэй» конторододо ехэ гомдолтой. Запчастьнуудай дутуу байhан ушар техникэ заhабарилгада ехэ hаад хэжэ байhаниинь мэдээжэ.

Саашань МТС-эй харьяата колхозууд олон машина, техникэ гүрэнhөө худалдажа абаhан байха юм. Тэдэнэйнгээ олонхииень МТС-эй мастерскойдо заhабарилха гэжэ хараалаашье hаа, заhабарилгын ехэнхи хубииень колхоздоо, өөhэдынгөө задагай зайдан кузница соогоо хэхэ гэжэ оролдоно. Тиимэhээ мүнөө эндэхи колхоз бүхэн хүдөө ажахын олон машина, зэр зэмсэгүүдые газаагаа бaряад, заhабарилгада эльгээнэгүй. Тиихэдэнь МТС-эй хүдэлмэришэ хүсэн, мүн заhабарилгын түхеэрэлгэнүүд болон станогууд гүйсэд ашаглагдангүй байна. Заhабарилгын үедэ МТС-тэ хүдэлхөөр механизаторнуудые эльгээхэ аад, мүнөө болотор нэгэшье колхоз тэдэнээ хүсэд эльгээгээгүй байhaap. Калининай нэрэмжэтэ колхоз хоёр хүнэй багтахагүй шахуу кузницатай юм. Тэрээн соонь машина, техникын заhабарилга хэхэмнай гэжэ олон хүнүүд миил хөөрсэгэнэлдэнэ. Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой механизаторнууд тракторые автомашинынгаа гараж соо оруулаад, ямаршье түхеэрэлгэгүй, заhабарилгын хэрэгсэлшьегүй, заhажа байhан нэрэ гаргадаг хэбэртэй. Эдэ колхозууд техникэ заhабарилха ямаршье түхеэрэлгэгүй. Гансахан хүдөөгэй кузницын хэрэгсэлнүүдээр юу бүтээжэ болохо гээшэб, бүтээhэн болобошье тэрэнь ямар шанартай байхаб? Тиибэ яабашье өөhэдынгөө хүсөөр лэ заhабарилга хэхэ гэнэ. Юуб гэхэдэ, өөhэдынгөө хүсөөр заhабарилаа hаамнай, ажалынь үнэгүй болохо аабзэ гэhэн бодолтой. Теэд үнэнтэ дээрээ тиимэ бэшэ. МТС-эй мастерскойhoo гараhан машина, техникын шанар hайншье, хожомоо ажал хүдэлмэридэ ураг-шатайгаар ябахашье, заhабарилгань үнэгүйшье байдаг.

Колхозуудта техникэ хадагалалга ехэ муу. Дээрэ дурсагдаhан колхозуудай бүхы техникэнь газаа, хэбтэдэг, хушалтагүй, халхабшагүй, дээрэhээ саhан доро орошонхой, ямаршье харууhагүй. Тиимэhээнь Калининай нэрэмжэтэ колхоздо зарим машинануудай частьнуудынь үгы боложо, дахин заhабарилгада орсхо болонхой. Тус колхозой түрүүлэгшые техникын талаар орлогшо нүхэр И. Давыдов энээн тухай hанаагаа юрэдөө зободоггүй хүн байна. «Манай Давыдов механизаторнуудта харагдадаггүй, техникээ hайнаар заhабарилха гэжэ оролдоггүй, ехэнхидээ архиин хойноhoo ябадаг хүн» гэжэ колхозой механизаторнууд гомдоно. Тэрэшэлэн Ульяновай нэрэмжэтэ колхоздо хүдөө ажахын машина, зэр зэмсэгүүд нэгэ газарта хүсэд суглуулагдаагүй, олон машина тала дайдаар тарашоод хэбтэнэ.

Дурсагдаhан эдэ бүхы дутагдалнууд түргөөр усадхагдабал, техникэ заhабарилга эмхи гуримтайгаар, шанар hайнтайгаар ойрын болзорто дүүргэгдэхэ байгаа.

Рейдовэ бригадын гэшүүд:
А. Портнягин—МТС слесарь,
М. Костычев—МТС-эй инженер,
М. Нимаев—манай тусхай корр.

Республикын колхоз, совхозуудта hү haалгын ябаса тухай

1958 оной декабриин 20-ной мэдээн

Аймаг	Нёдондо жэлэй энэ үеынхитэй сасуулхада haaгдаhан hүн (процентээр)	Үнеэн бүриhөө haaгдаhан hүн (кг.): 1958 оной 10 hapa 20 хоног соо	Үнеэн бүриhөө haaгдаhан hүн (кг.): Тэрэ тоодо декабрь hарын 2-дохи 10 хоног соо
Баргажанай	101,1	1041	14,7
Б.-Кударын	110,5	1385	13,0
Бичурын	104,0	1352	27,2
Зэдын	93,1	1224	19,0
Яруунын	86,2	1109	13,4
Заиграйн	94,6	1131	11,5
Закаменай	99,7	850	11,0
Иволгын	110,0	1478	30,3
Кабанскын	110,3	1597	19,2
Хэжэнгын	98,4	994	10,9
Кударын	104,4	1486	29,6
Курумканай	95,5	1024	15,0
Кяхтын	101,9	1485	31,1
Мухаршэбэрэй	96,9	1177	21,6
Прибайкальска	96,3	1618	22,7
Сэлэнгын	97,4	1458	25,5
Тарбагатайн	100,4	1424	32,3
Ториин	112,5	1038	20,0
Түнхэнэй	105,4	1129	16,2
Хориин	82,2	997	14,2
Баунтын	119,4	1198	27,6
Ахын	111,9	237	4,5
Хойто-Байгалай	115,7	1284	17,4
СОВХОЗУУД:			
Борьёогой	141,1	2060	42,0
Бичурын	128,3	2232	36,0
Яруунын	118,5	1551	25,0
Кяхтын	133,8	2154	36,0
Сэлэнгын	106,1	1360	32,0
Хориин	112,0	1179	19,0
«Эрдэм»	102,5	1605	28,0

Малай үбэлжэлгэ hайнаар үнгэрнэ

Закаменай аймагай «Победа» колхозой Дархинтын, Цакирай, Хасууртайн комплексно бригадануудай эбэртэ бодо малай фермэнүүд байгша ондо зунай сагhaa эхилээд. үбэлжэлгэдэ бэлдэhэн юм. Фермэнүүдтэ ойро үбhэ тэжээл хуряагдажа сомогдоо hэн. Мүн шэмэтэй hайн ногоогоор силос дарагдаhан байгаа. Үбэлэй үедэ малые дулаан байрада үбэлжүүлхын тула барилгын ехэхэн хүдэлмэри хэгдэhэн юм.

Саг болзортоо бэелүүлэгдэhэн эдэ хэмжээ-ябуулганууд ехэ аша туhатай байhанаа үбэлжэлгын үедэ элитээр харуулба. Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй депутат, ахалагша haалишан нүхэр Х. Д. Абидуевагай ажалладаг hү haалиин фермэ энээн тушаа hайн жэшээ болоно. Эндэ хамта дээрээ 250-аад толгой эбэртэ бодо мал бии. Һаалишан бүхэндэ 15 үнеэн даалгагдаhан байна. Фермын ажал хүдэлмэриин ехэнхи хубинь оньhожоруулагданхай. Үнеэдтэ үбhэ тэжээл хоёр дүүжэн харгыгаар абаашагдана. Мүн эдэ харгыгаар малай байраhaa наг шэбхэ гаргагдана. Тиихэдэ үнгэрэгшэ намар энэ фермэдэ автоуhалууриин тодхогдоhоной ашаар үнеэд түхэреэн сүүдхэ соо бүлеэн уhаар уhалагдана.

Нүхэр Х. Д. Абидуева 1952 онhoo ахалагша haалишанаар хүдэлнэ. Энэ фермэ малайнгаа үбэлжэлгэдэ эртээнhээ бэлдээ hэн. Бүри намар эртэ, сагай дулаан байхада, малай типовой байра hайнаар дулаалагдажа, газаагуурхи хашаа хорёонь заhагдаhан байна. Малшадай өөhэдынь хоёр гэр hайнаар түхеэрэгдэжэ, үбэлдөө түлихэ түлеэнhээ эхилээд, бэшэ бусад юумэ бүрин бэлдэгдэhэн байгаа. Мүн үбэлжэлгын үедэ үбhэ тэжээл зүбөөр гаргашалха тусгаар түсэб зохёогдоhон юм. Тугалнуудые эхэhээнь hалгаажа түлжүүлхэ байра доторхи бүхы хэрэгтэй юумэ бэлэн болгогдоо hэн.

Мүнөө эндэхи үхэр мал хүсэ шадалаар hайн, үбэлжэлгын үедэ гүйсэд хүрэхэ үбhэ болон шэмэтэ тэжээлээр хангагданхай. Һаагдаhан литр hүн бүхэндэ хараадуулжа, үнеэндэ 300 грамм hайн шанартай холигдомол тэжээл үгтэнэ.

Тус фермын haалишадай ажал хүдэлмэриин hайнаар ябажа байhые 11 hарын дүн харуулна. Жэшээнь haалишан Х. Д. Абидуевагай харууhалжа байhан 15 үнеэн бүриhөө дунда зэргээр 1700-haa дээшэ hүн haагдаа. Тэрээнтэй суг ажалладаг haалишан Ч. Гомбоева болон бусад haалишад үнеэн бүриhөө баhал 1600 литрhээ бага дээшэ hү haажа абаа. Мүнөө эндэ үнеэд олоороо тугаллажа эхилээ. Абтаhан тугалнууд түлигдэдэггүй байрада түлжүүлэгдэнэ.

Иигэжэ энэ фермынхид оролдосотойгоор ажаллажа, малайнгаа ашаг шэмые дээшэлүүлхын түлөө эршэмтэйгээр тэмсэнэ. КПСС-эй ээлжээтэбэшэ XXI съездын хүндэлэлдэ абаhан социалистическэ уялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр бэелүүлхые оролдон ажаллана.

Д. Шагдуров.

68-дахи hургуули. Багша И. М. Николаев hурагшадтаа металл үрэмдэлгэ заажа байна.
Л. Хайдуровай фото.

ШЭНЭ РОМАН ЗҮБШЭН ХЭЛСЭГДЭБЭ

1959 оной апрель hарада Эхэ ороноймнай ниислэл Москвада Бурядай искусство, литературын декада болохонь. Энэ гайхамшаг hайндэртэ зорюулжа, республикын филармони, театрнууд, уран hайханай бүлгэмүүд, композиторнууд, уран зураашад эршэмтэйгээр бэлдэжэ байна. Манай уран зохёолшод декадые угтуулан, шэнэ шэнэ зохёолнуудые бэшэнэ.

Уран зохёолшо Барадий Мунгонов мүнөө үеын колхознигуудай байдал харуулhан «Хүсөөтэ горхон харьялна» гэжэ роман бэшэжэ дүүргээд, «Байгалай толон» журналай редакцида hаяхан зүбшэн хэлсүүлбэ. Энээндэ мэдээжэ уран зохёолшод, журналистнууд, студентнэр хабаадалсаа.

Тус роман шухала темэдэ, яhала hайнаар бэшэгдээ гэжэ С. Бадмаев, А. Бальбуров, Ц. Дамдинжапов, В. Петонов, А. Жамбалдоржиев, Ц. Жимбиев, Г. Туденов, Ч. Намжилов, Н. Ампилогов, В. Штеренберг гэгшэд хэлэхэ зуураа, дутагдалнуудыень зааhан байна. Романай эхин багые заhабал, хүнүүдэй хөөрэлдөөс, нэгэ бага хаhабал, уhа саhыень бажуужа хаябал, бүри hайн, тодо хурса болохо гэжэ автортань заагдаа. Дамдин үбгэнэй, Бүмөөдэйн, Мухар Сагаанай, Ширабоной образууд бэшэндээ орходоо hураггүй зохидоор гаргагдаа. Роман ойлгосотой, баян хэлээр бэшэгдээ, дутуу дундыень ойрын үдэрнүүдтэ усадхаад, хэблэхэ хэрэгтэй гэжэ үгэ хэлэгшэд нэгэн дуугаар тэмдэглэбэ.

Романиие Виктор Сергеев ород хэлэн дээрэ оршуулжа байнхай. «Хүсөөтэ горхон харьялна» гэhэн роман заhагдаhанайнгаа hүүлээр «Байгалай толон» журналай ойрын номернуудта хэблэгдэжэ эхилхэнь.

Л. Бадмаев.

„Забайкаллес" комбинат үхибүүдэй садуудые хэрэгсээнэгүй

Заиграйн аймаг дотор үхибүүдэй эмхи зургаап яhала олон болоо. Мүнөө үхибүүдэй 14 сад, тэрэ тоодо «Забайкаллес» комбинадай харьяата 11 сад нээгдэнхэй.

Гэхэ зуура эндэхид үхибүүдэй шэнэ садуудые бии болгобошье, тэдэнээ гэр байраар, элдэб хэрэгсэлээр хангаха гэжэ оролдоногүй. Онохойн, Зайграйн үхибүүдэй садууд типовой шэнэ гэрнүүдтэй. Ондоо садуудынь үхибүүдhээ байтагай, ехэшүүлэйшье байханъ бэрхэтэй уйтан, ариг сэбэрые сахихын, галай аюулhaa hэргылхын аргагүй муу гэрнүүдтэй байна. Жэшээлэн хэлэбэл, Хандагатайн леспромхозой үхибүүдэй сад хаб харанхы, уйтахан коридортой, эрьежэ болохоор бэшэ гэхээр багахан таhалгануудтай хуушан бараaг соо байдаг. Илькиин ЦРМ-эй үхибүүдэй сад баhал хуушаржа муудашаhан гэртэ оронхой юм. Онохойн комбинат хүдэлмэришэдэйнгөө үхибүүдэй байха садай гэрые барижа дүүргээдүй, зосоохииень шабардаагүй, полыень шэрдээгүй, мүн бэшэшье хэрэгсэлыень бэлдэнгүй орхижорхёо.

Юрэнхы дээрэнь абажа хэлэбэл нимэ: Заиграйн аймаг доторхи үхибүүдэй садуудай газаагуур үрэ жэмэс, элдэб модод таригдаадүй, багашуулай наадаха, физкультурын хэшээл хэхэ талмайнууд мүртэйгөөр түхеэрэгдээгүй байhaap. Тиимэhээ. үхибүүдые хүмүүжүүлхэ хүдэлмэри hайнаар ябуулхын аргагүй бшуу. «Забайкаллес» комбинадай эмхи зургаануудта харьяатай үхибүүдэй садууд бүришье муугаар түхеэрэгдэнхэй гэжэ тэмдэглэе. Хандагатайн, Шулуутайн леспромхозуудай үхибүүдэй садууд багашуулда тааруу стул, столооршье хангагдаагүй байна.

Ариг сэбэрые сахилга, үхибүүдэй элүүр энхые хамгаалга Заиграйн аймагай үхибүүдэй садуудта hулаар ябуулагдана.

Үхибүүдые хүмүүжүүлхэ хүдэлмэри мүн лэ муугаар эмхидхэгдэнэ. Ниитын ёhо гуримҗа багашуулые hургаха, яряанай хэлэ шудалуулха мэтын хүдэлмэри мартагданхай шахуу. Үхибүүдые гэр бүлэ соогоо хүмүүжүүлхэ ойлгууламжын хүдэлмэри түрэлхидэй дунда ябуулагданагүй, түрэлхидэй суглаанууд дээгүүр зүбшэн хэлсэгдэнэгүй.

Үхибүүдэй садуудай хүдэлмэридэхи дутуу дундануудые тоолохо болоо hаа олон.

Тэрэнэй ушар шалтагаан юуб гэхэдэ, үхибүүдэй садуудтай эмхи зургаанууд hургуулида ороодүй багашуулые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ ёhотой анхарал хандуулнагүй, саарhан захиралта, бэшэлгэ гаргаад лэ hууна.

Үхибүүдэй садуудые байра болон хэрэгсэлээр хангаха хүдэлмэри ябуулагдаха зэргэтэй. Ой модоной ажахы эрхилдэг эмхи зургаанууд үхибүүдэй садуудта типовой шэнэ гэрнүүдые олоор бариха ехэ арга боломжотой байбашье, багашуулда муу гэр үгэдэг байhыень гайхахаар. Онохойн, Хандагатайн леспромхозуудай, Илькиин РТС-эй харьяата үхибүүдэй садууд саашадаа тиимэ муу гэр байрада байха аргагүй болоhониинь тус предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ үнинэй мэдээжэ.

Гэхын дашарамда, республикын Совнархоз тэдэ предприятинуудай дэргэдэхи үхибүүдэй садуудта гэр байра бариха асуудалые хэрэгсээдэггүй, энээнние хараадаа абадаггүй байна.

«Забайкаллес» комбинат хүдэр, хүсэтэй эмхи зургаан аад, Заиграйн аймагай үхибүүдэй садуудта гэр байра бариха гэжэ ой ухаандаа оруулаагүй байhаниинь гэмшэлтэй. Алба хаагшадай, ой модоной ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй үхибүүд садуудтай гэлсэнэбди. Теэд хүдөө ажахые хүгжөөжэ байдаг колхознигуудай, агрономууд, ветеринарнууд, зоотехнигүүд, механизаторнуудай hургуулида ороодүй үхибүүдые хүмүүжүүлхэ садууд олохон газарта эмхидхэгдэнэгүй. Энэ дутагдалые усадхахын тула республикын совнархоз, «Забайкаллес» комбинат зохистой хэмжээ дары абаха уялгатай.

С. Тыхеева, БурАССР-эй Гэгээрэлэй министрын орлогшо.

ТОБШОХОНООР МЭДЭЭСЭХЭДЭ...

✪ Сэлэнгын аймагай «Коммунизм» колхоздо «ДТ-54» маркын гурбан трактор, «Беларусь» гэжэ 2 трактор заhабарилагдаба. Артелиин механизаторнууд, мүн бусадшье техникээ заhабарилжа эхилhээр үнинэй.

С. Шарапов.

✪ «Улаан Аха» колхоздо барилгын хүдэлмэри үргэнөөр эрхилэгдэнэ. Баянгол, Бэлэгшэдэй гэжэ нютагуудта табан айл шэнэ гэртэ оробо. 500 хониной байха шэнэ байра ашаглагдаба.

Д. Дугаров.

Аха.

✪ Сталинай нэрэмжэтэ колхозой (Зэдэ) хонишон Дугар Эрдынеевэй гүрэндэ тушааhан 700 хониноо 550-ниинь эрхим тарган байба. Нүхэр Эрдынеев колхоздоо 300 мянган түхэригэй олзо оруулаад, 2750 түхэриг нэмэлтэ түлбэри абаа.

Ц. Сагалеев.

✪ Яруунын мяха-hүнэй совхозой нүхэр Бадмадоржиевай даадаг 2-дохи фермэ мүрысөөндэ түрүүлжэ ябана. Тус фермэ 11 hapa соо 1800 центнер hү haaxa түсэбтэй аад, 2114 центнер hү haahан байна.

В. Байбородин.

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора—46-32, зам. редактора—32-74, отв. секретаря—27-37, отделов партийной жизни и экономики—47-59, пропаганды и местной информации—35-14, культуры и быта—34-05, писем трудящихся и переводов—24-74, корректорская—32-67, бухгалтерия—37-32. Для междугородных переговоров—16.

Н00922. Типография Министерства культуры Бурятской АССР. Зак. № 4742.